P II
34

ANUL V, Nr. 7-9 IULIE-SEPTEMVRIE, 1939.

APOSTOLUL

REVISTĂ DIDACTICĂ ŞI LITERARĂ

Inscr. Trib. Neamţ Nr. 10.272 | 1932. Cenzurat.

Biserica din Şerbăşti

Administraţia: Revizoratul Şcolar Neamţ.

17-582

Apostolul

Revistă didactică și literară

Apare sub îngrijirea unui cerc didactic.

Anul V, Nr. 7—9. **Iulie-Sept., 1939.**

Fondatori: C. Luchian, V. Gaboreanu, V. Scripcaru, Eufr. Manoliu, V. Andrei, C. Turcu, Alex. Gheorghiu, M. Avadanei, D. Hogea, T. Macovei, M. Stamate, I. Rafail, I. Strola.

Comitetul de conducere: Victor Țăranu, V. Gaboreanu, C. T. Pricop, Sim. Purice, V. Scripcaru, Eufrosina Manoliu, M. Avadanei, C. Turcu, Th. Ursu, și V. Dorohonceanu. Cenzor: Vultur Orendovici.

Colaboratori: Andrei Victor, Arhire Ioan, Avadanei Mih., Capșa Grigore, Cojocaru Mih., Dorohonceanu Florica, Gabrea Iosif, Gavrilescu Pr. Mihai, Ghițescu Vasile, Macovei Teofan, Manoliu Eufr., Mareș D., Moga N., Moroșanu George, Nichita Mih., Parfenie Octav, Popa Costică. Popovici P., Săvescu Pr. D., Stamate Mih., Stratilescu Lucia, Tanase-Teiu C., Țăranu Victor, Tăzlăuanu Ion, Țipa D. D., Trautzel I., Trifan D., Turcu Const., Ungureanu Pr. N., Ursu Th.

Redactor: Victor Țăranu.

Abonamentul: 80 lei anual. **Pentru instituții 200 lei.**

Redacția: Str. C. V. Andrieș, Nr. 8, Piatra-Neamț.

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ
NEAMȚ
Fond „G.T.K."

Prefață.

ȘCOALA.

Mai multă școală nu va fi niciodată de prisos.

Fie vremuri de pace sau de război, școala își are rolul principal în formarea caracterelor. Căci despre aceasta trebue să ne îngrijim tot mai mult acum. Să ne îngrijim acela care suntem chemați *pentru aceasta și aceia cărora li s'a* încredințat *soarta școalei.*

Mai mult decât odinioară în trecut, mai mult chiar decât în prezent, școala trebue să intre pe primul plan al preocupărilor politico-sociale; căci școala formează pe ostaș, pe cetățeanul dela vatră și pe profesionist.

Dacă școala rezumă înaltele principii etice, societatea nu poate decât să i se conformeze întocmai. Dacă societatea e viciată, școala poartă toată răspunderea. Școala cu slujitorii ei! Și ponosul îl poartă toți; toți, chiar și aceia cărora nu le-a mai rămas decât cinstea și sărăcia.

DASCĂLII.

Dela școală la cazarmă pornesc ei cei de totdeauna: dascălii. Pornesc mânați de sentimentul datoriei, pentru ca să le fie oricând împăcată conștiința. Numai cu această conștiință împăcată, dascălul se mai poate întoarce la catedră. Numai cu această conștiință împăcată este posibilă noua zidire a sufletului românesc.

Oricine s'ar fi sustras chiar pentru o clipă dela această imperioasă datorie, a trădat depe acum și armata și școala.

ȘCOLARII.

Armata albă, chezășia de pace perpetuă, se profilează luminos în perspectiva vremurilor.

Ca lăstunii, sub acoperișul școalei, copiii vin la cuiburile lor de lumină. Vin curați și la suflet. Vin mulți dela vetre sărace. Vin pe același drum cu părinții lor, care pleacă la cazarmă.

Cei care îi primesc pe şcolari să le deschidă acestora tot mai larg uşile şcoalei şi ferestrele sufletului.

CETĂŢENII.

Cetăţeni şi cetăţeni...

In timp ce Ţara mare, trezită de noi evenimente, se află la răscrucea unui nou destin, prin cetate se strecoară hienele apocaliptice ca să samene panica. S'au găsit cetăţeni care să golească magaziile pentru a-şi asigura depozite personale de alimente, pânzeturi şi stofe—scumpind astfel vieaţa; s'au găsit şi unii care să difuzeze ştiri fantastice la încrucişări de ulite, ori să cultive defetismul.

S'au înşelat toţi; dacă nu s'au condamnat singuri: mai devreme la dispreţul public, mai târziu la carceră. Presa a dat alarma.

Rezistenţa fizică şi morală a imensei mulţimi—gata la datorie—e de nesdruncinat!

Victor Ţăranu
profesor

Monografia bisericii Sf. Gheorghe din Şerbeşti Jud. Neamţ *)

(U R M A R E)

3) Cărţi şi însemnările depe ele.

Dau în prezentul număr al revistei, un important capitol din monografia bisericii din Şerbeşti, în care se vede legătura lui Vasile Lupu şi a rudelor sale boierii Cantacuzini, cu satul şi biserica.

* * *

Inainte de a descrie multele şi vechile cărţi şi însemnările depe ele, merită deosebita şi prima atenţie un obiect, care, deşi obiect, totuşi îl consider ca o carte a istoriei bisericii.

E vorba de „Pomealnicu Vasilii Voevodu" titlu de pe el. E un obiect ce merită atenţie deosebită din punct de vedere Istoric. E un triptic de lemn cu două uşi, în două părţi. Pe uşi e pictată Buna Vestire; pe stânga Arhanghelul Gavril, pe dreapta Maica Domnului cu cartea deschisă pe pupitru, aducându-i îngerul sfânta veste. Obiectul e vechi de tot, mâncat de cari, abia se mai ţine, cu pictura despoiată. Sus are oarecare sculpturi, însă roase. In vârf, probabil a avut vreo cruce, care a fost mâncată de cari şi a căzut. Pictura ce a mai rămas, e gata să se despoaie fiind crăpată. Pictură rudimentară, Arhanghelul Gavriil cu mâna dreaptă binecuvintează, în stânga ţine floarea de crin, simbolul inocenţei. Maica Domnului a rămas pironiţă în loc la vederea îngerului.

Deschizând uşile înlăuntru, găsim scris sus: titlu şi morţii în literă slavonă şi unele cuvinte slavone:
„Pomealnicu Vasilii Voevodu GSPJ DA EGO" = (şi a Doamnei sale).

Fondul e alb, literă roşie în chirilică, multe litere şi cuvinte necomplecte, din cauză că s'a cojit văpseaua de vechime;

*) Vezi revista „Apostolul" Nr. 1—3 Ianuarie—Martie 1939.

aproape nu se mai pot citi cuvintele, cu toate că litera e bine pictată. Noroc că mai este un pomelnic mai nou, copie după acest vechi, tot cu literă chirilică, bine păstrat, după care am putut uşor constata numele morţilor din cel vechi. Numele sunt aceleaşi, cu deosebire că la acel nou s'au mai adăugat alte nume mai noi. Acest nou e tot aşa pictat—Buna Vestire în faţă, iar sus are marca rusească bronzată, sculptată cu vulturul cu două capete.

După titlu se înşiră morţii: „Todocsa (soţia lui Vasile Lupu), Catrina I CED IHĂ, Coste (Bucioc) (socrul lui Vasile Lupu [1]), Ştefan Voevod I POSPOJDA, Maria, Ruxanda fiicele lui Vasile Lupu [2]), Irina, Marta (Marga), Sirca (surori ?) [3]), Mihai Racoviţă Voevod, I GOSPOJDA EGO=(şi doamna sa) Ana, I CED IXĂ=(şi fiii săi) Constantin, Ioan, Ştefan, Mihai, Dimitraşcu, Maria (fratele şi cumnata lui Mihai Vodă) [4]), Nastasie, Ruxanda, Catrina". „Neamul Cantacuzinilor" (în continuare) „Vii şi morţi: „Iordache vel vist (ier), Catrina I CED IHĂ, Grigoraş Toderaşco vel vist (ier) Sahta I CED IHĂ, Lupul, Ştefan, Monahul Varlaam, Catrina, Ioan, Grigoraş, Maria Cantacuzeniia, Iordachi, Coste, Ion, monahia Martha, Ilie vel vist (ier), Maria I CED IHĂ Safta, Catrina, Maria, Balaşa, Maria, Ştefan Ba(sa)raba Voevod (fiul Brâncoveanului sau Balaşei Cantacuzino) [5]) Iordache vist, Catrina I CED IHĂ, Ilie, Constantin, Ion, Iordache, Ion Balaşa, Mariia, Pulheria, Satha, Şerban vel stol(nic), Toderaşco vel Med(elnicer), Iliana I CED IHĂ, Ion vel Spăt(ar) (Logofătu) [6]), Maria, Mihai, Maria, Nastasia, Ioan, Iordache, Catrina, Ilie, Teodor, Maria, I CED IHĂ Ileana, Nastasia, Ilie, Ioan, Constantin, Ralu, Maria, Nastasia, Catrina, Satha Cantacuzino.., acesta să-l... nu pue nimene în acest pomelnicu că să va giudeca cu pravila bisericei".

Partea III-a

„Coste vel vor(nic) Bucioc I KNEGHINA EGO I CED IHĂ, Toader, I KNEGHINA EGO Roxanda I CED IHĂ, Miron (Costin) [7]) vel Logofăt, Ileana I CED IHĂ, Constantin, I KNEGHINA EGO I CED IHĂ".

---

1) N. Iorga „Inscripţiile din bisericile României, Bucureşti" pp. 223-224.
2) Idem.
3) Iorga „Studii şi documente „vol. III pag. 51.
4) Iorga „Inscripţii... „op. cit. pag. 234.
5) Iorga „Inscripţii... "
6) Idem „E cronicarul care, ca spătar mulţi ani, a avut la urmă şi logofeţia.
7) Idem.

(Adauşi) „Radu, Maria, Ştefan, Matei, Maria, Catrina, Ioan, Vasile, Iordachi Hatman, Catrina, Ana, Catinca, Mari, (în copie şi Maria, Sava)". — Acesta e pomelnicul lui Vasile Lupu şi a rudelor lui (Cantacuzinii) ce au fost proprietari ai satului până în anul 1880, când familia lor s'a stins, iar moşia s'a înstreinat.

Dau—pe cât am cercetat şi găsit—originea Cantacuzinilor în Şerbeşti. Citez din cartea: „Din arhiva Gheorghe Gr. Cantacuzino" de Ioan C. Filitti, membru corespondent al Academiei Române, 1919.

„... Genealogia Cantacuzinilor nu ştiu că fiul lui Şaitanoglu care s'a căsătorit cu fiica lui Rally, este Andronic şi nici că Andronic este fiul lui Saitanoglu. Ştie numai că de la Andronic pornesc toţi Cantacuzinii din Ţările Române. Adronic a sprijinit candidatura lui Mihai Viteazul la scaunul Ţărilor Româneşti. In istoriografia noastră este identificat cu Andronic vel vistier la 1592, care figurează în hrisovul dat de Mihai, din Iaşi la 5 Iunie 1600 şi cel de la 9 Iulie, acelaşi an a lui Neculai Patraşcu.... Andronic vistierul a fost omorît la Giurgiu, la 1600, de serachinul Mahmud Paşa, din ordinul Sultanului Mahmud al III-lea.

Andronic Cantacuzino a avut şase fii zişi Şaitaneşti, după porecla bunicului lor [1]) şi fiice:

I Balaşa, moartă tânără la 10 Noemvrie, 1634 [2]).

II Tudosia, căsătorită în Moldova încă dela 1630 cu un Daraban.

III Dimitrie, care s'a dus în Crimeia şi s'a turcit.

IV Enache, vel vistier în Moldova la 1631.

V Iordache se dovedeşte în Moldova de la 1630. La 1634 e vel vistier, la 1638 biv vel vistier (e acelaşi din pomelnic după vii şi morţi). E acelaşi cu Iordache Cantacuzino vel spatar (1644-5), a cărui soţie, Alexandra, era văduvă la 1655. Prin cea dintâi soţie, Ecaterina, (în pomelnic Catrina), era cumnat Vasile Lupu, „cu Nota 4 jos:" Din Iordache scoboară Cantacuzinii din Moldova, în privinţa cărora mă mărginesc a reproduce la sfârşitul volumului tabloul genealogic, întocmit de prof. Tanoviceanu pentru Doamna Ecaterina Gh. Gr. Cantacuzino" (care tablou lipseşte din cartea cercetată de mine).

Din cele expuse, se vede că originea Cantacuzinilor, în Şerbeşti, e de la 1630 când a venit Iordachi Cantacuzino „cel dintâi Cantacuzin în Moldova" în Şerbeşti şi care a fost cum-

1) Cronicarul Radu Popescu, în Magazin istoric IV, 27'.

2) Poate să fie Balaşa din pomelnic.

nat cu Vasile Lupu, ţinând în căsătorie pe Ecaterina, fiica luţ Coste Bucioc, care era soră cu Todocsa (Teodosia) soţia lui V. Lupu. Probabil că satul Şerbeşti, înainte de căsătoria lui Iordachi Cantacuzino şi a lui Vasile Lupu, să fi fost proprietatea lui Coste Bucioc, care măritând pe fiicele sale, să fi dat moşia (satul) ca zestre fiicelor sale. Aşa se explică legătura lui Vasile Lupu cu satul Şerbeşti „care era proprietatea acestui domn" cum observă şi episcopul Melchisedec [1]).

Coste Bucioc e neam de mare boier în Moldova, ai căruia strămoşi se găsesc în secolul 16-17. El a fost mare vornic, sfetnicul lui Graziani şi a fost ucis la 1620 de Schender-Paşa. Fiica sa Todocsa, soţia lui V. Lupu, a murit la 1637 [2]).

Acest Coste Bucioc împreună cu soţia sa Candachia, a reînoit între anii 1611—1618 Mânăstirea Râşca din jud. Baia, înzestrând-o şi cu odoare. [3]).

Din pomelnic se vede că Maria şi Ruxanda erau fiicele lui Vasile Lupu. Mai jos, în rubrica „Vii şi morţi" găsim şi pe Toderaşco, vel vistier. Despre aceştia se găsesc menţionări în N. Iorga:

„Toderaşco Cantacuzino şi doamna Ruxanda fiica lui Vasile Lupu. Din documentele tipărite sau rezumate de V. A. Ureche din „Analele Academiei Române XI p. 123, se ştie că Toderaşco Cantacuzino (fiul lui Iordache), văr prin mama sa, fata lui Coste Bucioc cu doamna Ruxanda, a căpătat prin dietă acesteia moşia Preuteşti (jud. Baia); dar că pentru această moşie au fost destule încurcături în urma uciderii Ruxandei de o ceată de Cazaci, în mânăstirea din Cetatea Neamţului (?), unde ea căutase adăpost [4]) „Intr'un document de al lui Duca Vodă, dat din Iaşi la 20 Febr. 7187 (1679), găsim tot relativ la Ruxanda, că Duca Vodă scuteşte satul Preuteşti, „care sunt ai Dumisale Ruxandei Doamnei". Această Ruxandă a fost căsătorită la 1650 cu Timuş Hmilniţchi, hatmanul Cazacilor şi ucisă de Cazaci la 1687. „Acum la judecata lui Constantin Cantemir, datată la Iaşi 1 Mai 7197 (1689), Dumnealui (Vasilaşco) au scos o dietă de la răposata mătuşa sa Doamna Ruxanda, făcută mai de înainte de perirea ei cu doi ani.. şi după acei doi ani, tâmplatu-s'au mari primejdii Doamnei Ruxanda, de au căzut în mâna unor

---

1) „Notiţe istorice şi arhlologice pag. 132—133.

2) O. G. Leca „Dicţionar istoric, arheologic şi geografic al României" Editura „Universul" 1937 pag. 91—92.

3) Anuarul Mitropoliei Moldovei pe anul 1930 pag. 53.

4) N. Iorga „Studii şi documente cu privire la istoria Românilor" vol VII pag. 359 an 1904.

Cassel lăcători de rău şi luându-i toată avuţia de lângă dânsa, mai pe urmă i-au tăiat şi capul" [1]).

Ioan Filitti, în cartea amintită mai sus, face o genealogie a Cantacuzinilor în Ţările Române, care porneşte de la Andronic Paleologul, mare domestic şi cu fiul său Mihai al VIII-lea. Paleologul, împărat bizantin în 1261—1262 şi Andronic al II-lea cel Bătrân, împărat în 1282—1328. Andronic Paleologul a avut două fiice: Maria şi Irina. Pe Irina a ţinut-o Ioan (Ioanichie) Cantacuzino, din care se trage neamul Cantacuzinilor. Maria a avut un nepot, Ioan Cantacuzino, împărat bizantin pe la 1347.

Ioan a avut şase fii ce sunt strămoşi ai lui Iordachi Cantacuzino, cumnatul lui Vasile Lupu.

Cam aceasta ar fi originea Cantacuzinilor în Şerbeşti.

* * *

Biserica din Şerbeşti are multe şi vechi cărţi de cult, împodobite cu interesante însemnări scrise de mână, de ale ctitorilor Cantacuzini. Aici a fost primul învăţător, învăţatul episcop Melchisedec Ştefănescu, după ce termină seminarul cu 4 clase de la Socola la 1842.

„Intors la casa părintească, seminaristul Mihai Ştefănescu a fost chemat ca învăţător la şcoala din comuna Şerbeşti, judeţul Neamţ, înfiinţată şi întreţinută de către marii boieri iubitori de cultură: Alexandru şi Ioan Canta.

Conduita, zelul şi destoinicia tânărului învăţător, inspiră atât de mare încredere boierilor fundatori ai şcolii, încât stăruiră şi aproape îl hotărîră a se stabili definitiv în Şerbeşti ca învăţător la şcoala lor, făcându-i mai multe avantaje. Se vorbea chiar de un proiect de căsătorie cu fata primarului din acel sat". [2])

N. Iorga scrie despre Melchisedec aşa: „Il părăseşte (seminarul de la Socola) pentru a fi dascăl de sat în Şerbeşti, pe moşia Cantacuzinilor, din ramura lui Ioan Canta cronicarul, care e şi ctitorul din nou al bisericii, plină până astăzi de cărţi bune din veacul al XVIII-lea, împreună cu un Tipicon, care fu dat satului de însuşi Mitropolitul Veniamin". [3])

In adevăr, mulţimea cărţilor vechi şi însemnările depe ele ne vorbesc mult.

1) Pe o icoană a Sf. Nicolai, în dos, e scris cu cerneală:

---

1) Idem pag. 360.

2) Vezi revista „Biserica ortodoxă română" Mai 1932, de Arhiereul Veniamin Bărlădeanu, articolul „Episcopul Melchisedec" pag. 341.

3) N. Iorga „Istoria Bisericii româneşti" vol. II 1909 pag. 275.

„Această sf. icoană s'au făcut de Gavril Belişcu şi Ilinca soţul ei, pentru ertarea păcatelor lor, ca să albă pomenire în veci, în prealuminatele zilele Măriei Sale lui Grigorie Alexandru Ghica Voevod, în al patrulea an al domniei sale, leat 1720".

2) Pe o Evanghelie din „Sf. Monastire Snagov la anul spesenia lumii 1697, este scris în literă cirilică : „Această sfântă şi dumnezeească carte ce se chiamă Evanghelie cumpăratuo eu robul Domnului Ilie Cantacuzino biv vel pah şi carili o va înstreina di la biserica noastră de unde am dat-o să fie afurisit şi anatema..." (şters).

3) Pe un Antologhion la care sunt rupte foile dela început, aşa că nu se poate şti anul tipăririi şi care e scris în două coloane, una slavă alta română, pe o foaie am găsit scris : „Acest Antologhion este a bisericei dela Şărbeşti unde... (rupt) Gheorghe". Scoarţele sunt lipite pe dinăuntru cu nişte foi cu slove de tipar dar scrise cu mâna în slavoneşte ; probabil foile ce lipsesc din carte dela început. Pe una din aceste foi e scris ceva de mână în slavoneşte şi litera şi cuvintele, dar e şters şi nu se poate citi. Legătură veche, mâncată de cari. E un exemplar rar, probabil din timpul lui Vasile Lupu sau după, când a început a se introduce limba română în biserică.

4) Pe un Apostol de Buzău, vleat 7251 (1743) este scris : „Acest Apostol l-am cumpărat în cinci lei eu robul lui D-zeu Ioan Cantacuzino biv vel spătar dela popa Vasile din Hlăpeşti şi l-am dat bisericii noastre din Şerbeşti de la ţinutul Neamţului, unde se cinsteşte şi să prăznueşte hramul Sfântului Marelui mucenic Gheorghe purtătorul de biruinţă, în zilele preaînălţatu domnu nostru Mărie Grigorii Ion Calimah voevod în a doua domnie a Moldovei. Ion Cantacuzino spătar la lt7276 (1768) Sept. 25".

5) Pe un Octoih de Râmnic, Vleat 7258 (1750) din „zilele luminatului Domn Io Grigore Ghica Voevod cu blagoslovenia Mitropolitului Neofit" găsim scris... şters „în doisprezeci lei în zilele prea-înălţatu domnu nostru Ion Teodor Voevod care l-am dat bisericii noastre dela Şărbeşti den ţântul Neamţului, unde se cinsteşte şi să prăznueşte hramul sfântului marelui mucenic Gheorghie, care a doua oară de mine s'au tocmit fiind strecată şi sau coperitu cu toată cheltuiala me pentru pomenire me şi a părinţilor, Ion Cantacuzino Vel spat".

6) Pe Canonul a celui dintre Sfinţi părintelui nostru Spiridon Episcopul Trimitundii 7258 (1750) găsim scris : „Această carte în care cuprind slujba Sf. părintelui nostru Spiridon făcă-

lorul de minuni lau dat iubitu soţu meu Nastasiica, fiica răposatului Vornicului Dumitrasco Paladi, biserici noastre din Şărbeşti, unde se prăznueşte hram sf. marelui mucenicu Gheorghe let 7288 (1770) Sept. 8. Ioan Cantacuzino biv vel spat.

Pe un Triodion din Râmnic 1761, este scris: „Acest Triod lam cumparat eu robul lui Dumnezeu Ion Cantacuzino biv vel spatar pe care am dat paispreze lei noi în zilele preaînălţatu domnu nostru Grigore Ion Voevodu întru a doua domnie a Moldovei şi lam dat bisericii noastre din Şerbeşti unde se cinsteşte şi se prăznuezte hramul sfântului marelui mucenic Gheorghie purtătorul de biruinţă pentru ertare păcatelor noastre şi a părinţilor noştri şi lam cumpărat la let 7275 (1767(Fev. Ion Cantacuzino spat".

8) Pe o evanghelie de Iaşi, let 7270 (1762) e scris: „Această sfântă şi dumnezeiască Evanghelie o am cumparato eu robul lui Dumnezeu Ion Cantacuzino, ce am fost spatar mare în şapte lei şi un ortu şi o am dato bisericii noastre din Şerbeşti dela ţint Neamţului, unde se cinsteşte şi se prăznueşte hramul sfântului Marelui mucenic Gheorghe purtătorul de biruinţă spre ertarea păcatelor noastre şi a părinţilor noştri în zilele prea înălţatu nostru Domn Io Grigore Ion Voevod lt 7271 (1763) Noemvrie".

9) In biserică sunt 12 minee, pentru fiecare lună unul, pe care se găseşte următoarea notiţă, numind luna pentru mineiul respectiv: „Acest minei pe luna August din 12 Minei ce am cumpărat cu 65 lei eu robui lui Dumnezeu Ioan Cantacuzino vel vornicu în zilele prea înălţatu Domnu nostru Constatin Dumitru Moruzi Voevodu, întru întâia domnie a Moldei; la let 1782 Mai 25 Ioan Cantacuzino vel vornic".

10). Pe un Antologhion de Râmnic găsim următoarea notiţă: „Acest Antologhion este a bisericii din Şerbeşti unde este hramul Sfântului Gheorghe".

11) Pe „Slujba Sfântului Dimitrie Basarabov" Bucureşti 1801 găsim scris: „Această cărticică acestor trii sfinţi anume: Dimitrie dela Basarbov şi Ioan cel din Ţara Românească şi Ioan cel Nou de la Suceava, au cumpărat aceşti trii ficiori anume; Ioan, Ioan, Gheorghe, pentru sufletul lor şi a părinţilor lor şi neamurilor lor anume: Gheorghe, Teodora, Ioana şi au dat-o la biserica sfintilor Voivozi din satul Mălini la veleatu 1804 Sept. 1".

12) Sunt legate într'o carte mai multe pagini slavone, pe care se citeşte următoarea notiţă: „Această carte iară nu am

vândut ci am dat să... (şters) şi îmbla vălet 7242 (1734) Febr. 28 şi am dat-o în mâna lui Sălevestru eromonahu.

13) Pe Psaltirea de Râmnic 1779, din timpul lui Ion Alexandru Ispilanti, găsim următoarea notiţă: „Această sfântă şi dumnezeească carte ce se chiamă Psăltirea am cumpărat-o eu robul lui Dumnezeu irodiaconul Alexandru... (întrerupt) în cinci lei în Focşani. Ion Cantacuzino biv vel vornicu în zilele prea luminatului Domn al ţărei Moldovei Constantin Dumitru Moruzu Voevodu, mitropolit fiind a toată ţara chir Gavriil în sfânta Mitropolie, Iaşi (şters). Cine ar fura, să fie neertat de Domnul nostru Isu Hru şi de preecurată Fecioara Maria şi de 12 Apostoli.. şi sfântul ierarh Nicolae la..." rupt.

14) Pe un Teofilact de la Iaşi, 1805, este următoarea notiţă: „Această sfântă carti esti Tâlcuirea a sfinti Evanghelii şi esti a bisăriţăi de aice de la Sărbeşti ocolu Petri cu praznic a Sf. Gheorghe letu 1808 Aug. 12. Cons. Can(tacuzino).

15) Pe un Minei de Râmnic, luna Decemvrie, am găsit următoarea notiţă: „Acest minei pe luna Decher, pe care de ar mai îndrăzni cineva a mai pune condeiul să scrie să fie blestemat de sfinţăi 318 părinţi, 1805 Aug. 26".

16) Pe un Tipicon de la Iaşi, 1816, am găsit următoarea însemnare: „Această carte ce se numeşte Tipicon s'au dat la biserica noastră la Şerbeşti de prea sfântul Mitropolitul nostru Veniamin şi au plătit-o preoţii şi diaconii şi dascalu dar nul ţii nime cu cincizeci lei".

17) Pe un Evanghelister de Iaşi, din 1826 e scris: „Acest Evanghelistariu este cumparat D-lui te te Iliseni Cantacozono, vel vist spat. în zilele preânălţatului Domn Ioan Radul Turza voevod la anul de la Hristos 1826 şi am scris eu cu zâsa stăpânului şi am iscălet" ?

Aceste sunt toate însemnările din cărţile din biserica din Şerbeşti.

Mai sunt încă şapte cărţi vechi de cult, însă fără însemnări.

Din aceste însemnări, se vede că biserica era boierească nefiind pentru trebuinţele religioase ale poporului. Ctitorii Cantacuzini au moştenit-o din tată în fiu şi au îngrijit-o, până pela 1875-1880, când familia Cantacuzinilor s'a stins şi când probabil să fi intrat în rândul bisericilor parohiale, pentru trebuinţele religioase ale poporului.

Preot D. SĂVESCU
Răucesti-Neamţ

Soaştele Ţiganiler

(urmare)

In prundul din Gura-Bistricioarei, cum scobori Pătru-Vodă dinspre Pigirig şi o iei la vale prin Călugăreni, se pripăşise aici de câteva zile, nişte căruţi cu Ţigani badanagii, veniţi ca'n tat anul, tocmai dela Târgul-Frumos, cum li-i treaba lor, să umble cu meseria în mână toată ţara Moldovei. Aici, nici una, nici două, s'au făcut stăpâni ca la ei acasă: căruţile le-au tras pe pajişte aproape de pârău, unde să poată paşte caii mai în voia lor, dar nici tare departe de ogoarele cu păpuşoi: că de unul, doi, n'a mai curge sânge, dacă nu te-a vedea nimeni.

Pân'ce-au pus Ţiganii căruţele curmeziş împotriva vântului, cortul de rogojină în dosul lor, ilăul în pământ şi c'o mână de lut roş, au netezit cu muruială vatra foiului, ţigăncile s'au şi întors depe prund cu câteva sarcini de vreascuri, ceoate şi surcele, aduse de puhoiul apei, parcă întradins pentru nişte nevoieşi ca ei, cu popasuri de acestea la voia întâmplării. Şi aşa, cu avute cu nenvute, o duceau săracii de ei, numai depe-o zi pe alta, ca vorba ceea: „treci zi, treci noapte, apropie-te moarte;" până într'o vreme, când nu se gândea nimeni să audă trăgând clopotele în Dealul-Bisericii, unde era şi ţintirimul cel vechi.

Ce se'ntâmplase?

Un pui de ţigan, cam de vreo şaptesprezece ani, dase ortul popii ş'acum, sta lungit cu faţa'n sus la umbră în dosul căruţii, ş'acoperit pe obraz c'o bucat' de zdreanţă, era bun mort ca tăţi morţii. Dediu'n sus şi Dediu'n jos, de-acu pace bună pe lumea asta! Printre Ţigani era mai multă ciorobotească, decât jălanie c'o murit, că să gândeau ce-au să facă de-acu cu el. Da mai bine că s'o 'ndurat Cel-de-Sus şi l-o strâns; că aista de mic, la drept vorbind, nu prea da semne bune: se tot căină mereu: ba că are strânsori prin pântece, ba că-l ţin cârceii la lingurică, ba că-l frământă vătămătura, şi orice mânca trecea prin el, ca printr'un sac spart. Mai bine sărac de el, c'o gătit-o odată pentru totdeauna. Şi ziua aceea, o trecut ca toate zilele, când stai cu mortu'n casă. Ţiganilor, tot le-o părut şagă, până'ntr'o vreme, când o trebuit s'o 'mpăneze prin vecini după pomană: dela unii o bucată de pânză pentru punţi, dela alţii, mănuluri de sicriu, dela dugheni făină pentru colaci, ceară pentru lumânări, testemele pentru dascăl şi popă şi câte şi mai multe, ca la o treabă ca asta! Cu cele ce n'o găsit Ţiganii prin sat şi cu cele ce n'aveau ei, treaba s'o pus la cale, ca a doua

zi aşa pela toacă, să-l ducă pe Dediu la groapă. Ş'o trecut şi noaptea aceea, ca nopţile cu priveghiu, numai că mai rămăsese o trebuşoară de făcut; da asta era numai de cât. Poate-o lăsau Ţiganii nefăcută şi asta, da vezi că popa nu te'ngroapă până nu-ţi vede îndreptările şi fundul pungii. Şi cum îi treaba ţigănească, mai mult lasă-mă să te las, s'o gândit că odată cu una, să facă şi alta. Şi cin'că în drum pân'la primărie era mai în cale casa popii, ţiganca cu durerea, o strigat întâi pela Sf. Sa. Şi tare i o căzut rău, când cucoana preoteasă, cum era cu mânecile suflecate şi toată plină de aluat dela frământatul plăcintelor, i-o spus cam răstit ţigăncii, că părintele-i dus de azi-dimineaţă cu mâncare la cosaşi, tocmai în fundul Largului şi nu vine asasă până diseară... Ce-i vine în minte ţigăncii, că'n drum pân'la primărie să s'abată o ţără şi pela crâşmă, că era mai în cale ca biserica: ş'apoi şi de aici mai trebue de luat câte ceva. C'aşa-i omul, cât trăieşte îi bine că fie prieten cu sfinţii, dar nici cu dracul să nu se strice. Şi cum era la început de săptămână, crâşma gemea de bărbaţi cu coase, furci, greble şi trăişti cu tain cum pornise la făcut de fân pe cele coclauri, ca să coboare tocmai sâmbătă seara la schimburi şi lăutoare. Femei de toată vârsta în petrecul lor, cu torsul ori cu răsucitul, ca să nu-şi piardă vremea degeaba pe ceardacul crâşmei, unde'n toată luni dimineaţa, era lume ca la hram. Aici erau strânşi oameni de toată mâna *şi printre ei şi primarele,* şeful de post, notarul, agentul sanitar şi mai la coadă, sta dascălul bisericii, care nu prea era băgat în seamă. Intr'o odăiţă mai curăţică din fundul crâşmei, cu uşile închise şi perdelele trase, se necăjeau pe'nfundate dinainte de amiază cu o cofă de vin negru şi nişte pastramă de căprior cu usturoi. Cât de rău le-o fi fost, dar tot îi mai bun vinul decât apa, şi pastrama decât ceapa. Ce le păsa lor, că pe ţigan îl bonzăiau muştele sub roata căruţii! Morţii cu morţii şi viii cu viii. Da cu toate acestea, trecuse vestea şi pela urechea lor, că'n prundul dela Gura-Bistricioarei, o pierit un pui de ţigan. Şi măcar că pentru clopotul cel mare Ţiganii n'au avut parale deajuns, ca să puie pe cineva să-l tragă, ştia acum tot satul, că'n sara aceea, părintele avea de'ngropat o mortăciune.

O stat ţiganca cât o stat, dar dela o vreme n'o măi putut şi nici una, nici două îşi ia inima 'n dinţi şi dă busna peste dânşii. Când o pus ochii pe jandar, parc'o văzut pe dracul!

—„ Să trăieşti, Don-plotoner şi sărut mâna la boieri.

—„ Ce-i cu tine cioară? îi dă şeful de post, plesnindu-şi

mânios c'o sfârlă capelă peste ceafă, oţărît peste măsură că i-o stricat ţiganca rostul.

—„ Nu v'am spus eu vouă de o mie de ori că reglementul nu permite staţionarea normanzilor decât la maxim douăzeci şi patru de ore pe teren comunal?".

— „Ba spus, saru'mâna, da vezi că....

— „Ce să mai văd? Ai să vezi tu acuş stele verzi! Ia'nbracă uşa... ai înţeles?

— „Ţăles, săru'mâna, da cu mortul ce să fac"?

— „Borş! tuţi harhanghelosu şi lăutoarea cei ţigănească! Dai peste otorităţi?

Şi mai-mai era să se repadă peste masă să-i tragă v'o scatolcă ţigăncii, dacă primarele, D-zeu să-l ierte, cum era blajin de felul lui, n'ar fi prins de veste la vreme şi c'o mână pe umărul şefului şi cu cealaltă pe pahar, i-a făcut un semn notarului cu coada ochiului, că de-acu ajunge; adică toate ca toate, dar cu forma nu te joci.

Nunta o mai poţi amâna şi pe a doua zi, dar mortul dela groapă nu-l poţi întoarce! Şi mai mult câne—câneşte, au luat-o 'ncetişor pe scările din dos, ca să nu-i mai bage lumea 'n seamă şi hai-hai, hai-hai, primarele cu notarele înainte şi ceilalţi după el, au început să se depene unul după altul păn'la primărie. Alci ţiganca aştepta cu nepus în masă pe Don-notar să-i deie actul de moarte şi pe părintele ca să-i îngroape mortul. Nişte oameni, pe Don-şef să le facă o ispaşă de hotar; iar v'o câteva neveste pe Don-sanitar, ca să le deie ceva de pântecaraie la nişte cruzăciuni de copchii, că mureau pe — un cap. Astea ca astea, da de Don-primar era mai slută, că dinainte de amiază îl sbârnâia mereu la telefon dela plasă, cu un ordin confidenţial şi strict — secret: să facă cum a şti el, de-ar trece chiar pe sub pământ şi a doua zi să aibă o lostriţă frumoasă pentru bolerii cei mari dela Piatră. Şi cum erau ei oleacă înfierbântaţi, cât ai bate'n palme, toate — au fost puse la cale; numai Don—primar cu lostriţa lui o pusese de mămăligă şi nu ştia săracul cum s'o dea s'o nimerească, fiindcă apa era după puhoi şi peştele mare, pe vremea asta, n'are culcuş.

Şi când îşi mai aducea aminte că Don-administrat nici nu vrea să ştie de una ca asta, s'o gândit că până'n sară tot mai este oleacă de vreme.

Păn'ce-a îngropa popa mortăciunea cea de ţigan, are şi el vreme să se răpadă păn' la Hangu, să raporteze la plasă, că dacă-l numai decât, să se ducă mai bine pe Bistricioara şi să

le facă la boieri câteva hârzoabe de păstrăv afumat, în loc de lostriță; numai să n'audă bănat și treaba să fie la locul ei. Când aud ceilalți de una ca asta, care n'ar fi mâncat un borș de pește, sau niște păstrăv frip cu unt și cu mămăliguță caldă, de să-și lingă și preoteasa buzele? Și cum părintelui îi venise și argatul cu căruța ca să se poată întoarce mai repede dela înmormântare, că-l aștepta și cucoana preotească cu plăcinte poale'n brâu și cum se mai întâmplase că și la pește și la mort, drumul le era tot într'acolo, s'au acățat care cum o putut în căruța popii și *hii*, băieții tatei; că nu-i asta 'ntâi...

Toți erau și nu erau voioși, da cel mai cu coraj era Sf. Sa, că până a da soarele după deal, are când îngropa și țiganul și să se tot întoarcă și la cucoana preotească c'un borș de pește. Nu că era 'n poftă, Doamne ferește, da ca să mai uite de năduful ce i l-o făcut azi; că din pricina cofei cu vin și pastrama crâșmăriței, toți au încurcat treaba ș'o uitat și Sf. Sa că mai are oameni la făcut de fân.

Pe drum, ca pe drum și ca la vremea aceea: o căruță plină de bărbați și nicio femeie de cele care se pornesc cu graba și se 'ntâlnesc cu zăbava. Părintele mâna caii cu socoteală, că pe unde era drumul pustiu le scăpărau picioarele; iar când zărea de departe v'o băbucă, îi lăsa domol de tot. Vorba Sf. Sale: „Leturghia de sub brâu, nu se scoate de călare".

Dascălul dinapoia căruții, cerceta în taină pe argat, dacă nu cumva o uitat acasă vesmintele și celelalte blocucuri pentru mort, în vreme ce Don-șef și cu sanitarul se sfădeau dela o pereche de colțuni ce-i cumpărase amândoi pentru moașa de plasă și nu se puteau împăca cu gândul, care din doi să-i ducă. Până 'n cele din urmă, s'au înțeles ca să se ducă pe rând cu câte un colțun și acolo treaba lor: i-or împărechea cum or putea.

Și tot drumul aprindeau mereu țigară dela țigară, treabă ce nn-i prea plăcea părintelui, că dau parale degeaba pe buruiana dracului și fac pe gustul satanei. Numai primarele și cu Don-notar n'aveau nimica de 'mpărțit și se crămăluiau în legea lor, că ce-ar să zică Don-administrat când i-a vedea clei și făr de lostriță. Și unul una, altul alta, s'au tot luat cu vorba și nici n'au prins de veste, când au ajuns în gura Bistricioarei. In prund, unde erau trase căruțele țiganilor cu mortul, nu se vedea decât un fum gros și niște copii numa'n cămeșuici care se fugăreau pe după căruți. Toată forfota de țigani și oameni de prin prejur, ieșise în drum și așteptau ca iarba de leac, să

să vie părintele cu otoritățile. Când s'o apropiat căruța, tăți bărbații cu capetele goale, femeile cu mâna la gură, țiganii beți turtă și țigăncile ținându-se pe după cap, nu-și dădea rând la vorbă:

— „Săru 'mâna parinci, bine ați venit, D-zeu v'o adus, să trăiți cu toții că sunteți oameni cu noroc, s'aveți parci gi copchii și noi de Dediu, că dac'am celtuit un ban, nu ne pare rău giloc. Sf. Ta ne-ai văzut c'un ochi, da Dumnezeu ne-o văzut cu doi. Ține actul Don-notari, și fă ce știi cu el. Poate c'ai să-l dai la altul, da mai bine să nu mai trebuiască. Să-ți trăiască duduca și să ai parci gi coconași!"

— „Da ce-i, măi oameni buni? Ce s'o 'ntâmplat?

— „Dediule, vin 'de pupă mâna parincelului. Vin 'să te vadă otoritățile. Scoală hopa să te vadă și Don-plotoneri, că poaci n'a cregi!"

Părintele, nedumerit, depăna mereu la cruci și nu știu ce tot bolborosia din gură, că nu se auzea decât: „Mare ți-i voia Ta, Doamne și minunate Ți-s — faptele Tale!"

Notarul încremenise cu actul de moarte în mână și se ulta spăriet la primar, c'amândoi făcuse pozna; iar Don-șef cu sanitarul se tot ridicau în picioare pe căruță și cu mâna streșină la ochi, se uitau la mort, care sta în duligi la foc și cocea un păpușoi.

Țiganul leșinase de foame și acum umbla val-vârtej de a mâncării. Mai păție Țiganii așa cu el, da ca acu să-l ție moartea așa de mult, nu se mai pomenise niciodată.

— „E! ei! cum îi treaba Don-primar?

Așa-i că ne-am sculat pe azi în bun ceas? îi dă notarul, tremurând cu actul în mână și galben ca turta de ceară, C'un ochi boldit în hârtie și cu celălalt la mortul cel viu, se gândea mereu la ce glăsuiește articolul din lege, pentru cei care trec viii în rândul morților, nu cercetează la fața locului faptul împlinit și iscălește pe mărturii falșe. Și câte și mai câte năluciri îi treceau prin capul lui, în care nu erau acum decât articole și arest; că de bujenița crâșmăriței și lostrița lui Don-administrat, uitase de mult.

— „Ei, ce faceți? Nu vă dați jos? Eu cu dascălul, cum se vede treaba, n'am ce mai căuta la vale. Mă'ntorc înapoi acasă, că pe ziua de azi, m'am umplut de brânză. Așa-i dacă mă lau cu, după tăte muștile. Nu mai bine lăsam eu pe Don-șef s'o boțească oleacă pe țigancă? Umblu degeaba pe drum. Hai duți-vă jos, prepelicarilor". Și nici una, nici două, părin-

tele mânios foc, dă să'nvârtă căruţa în loc, cân' de cân' era să umple şanţul cu otorităţi, dacă nu-şi aducea aminte că mai are de dus înapoi sfeşnicile, praporii, năsălia şi celelalte blocuri, pe care ţiganii le rezemase de gard şi nici nu se gândeau că mai trebuiesc duse înapoi. Toţi erau oameni de înţelegere, numai notarul nu-ş'ce-avea, că mai ba să se deie jos din fundul căruţii, ba încă se coţobănea de tot, să-i ieie şi hăţurile din mâna popii, parc'ar fi fost căruţa lui.

— „Da ce-i păţit, don-notar? Eşti nebun? Dă-te odată jos şi dă hăţurile'ncoa, că ne rîd oamenii".

Lumea începuse să se mai împrăştie şi caii în hârţuiala ceea, mai făcuse v'o câţiva paşi. Numai notarul nu se clintea deloc. Sta băţ şi uluit de cap; făcea feţe, feţe. Deodată spăriet, se răsuceşte de lângă popă, se ridică'n genunchi pe scaunul căruţii şi începe să strige cât îl ţinea gura:

— „Don-primar! don-primar! Ian poftim oleacă'ncoa!". Şi când a ajuns în dreptul căruţii, dă drumul la hăţuri jos şi c'o mână îl înşfacă pe primar de gât şi cu cealaltă pe popă:

— „Sf. Ta, părinte, eşti şeful bisericii şi d-ta Don-primar, şeful comunii. Şi nu vă las să plecaţi de aici până'ce-a înnopta bine; că eu cu actul înapoi la primărie nu mă mai duc. Cum aţi fost amândoi dela început cu mine când am făcut pozna, să fiţi ş'acu părtaşi cu mine şi martori înaintea lui Dumnezeu, că eu, la noapte, omor ţiganul. Actul nu-l mai pot pune înapoi şi mortul dela groapă nu se mai întoarce. Ochii o văzut, ochii să vă sară"!

Şi n'o fost aşa de moale la dosul mătuşii, că v'o doi, trei ani de-a-rândul, o tot trepădat otorităţile cu căciula'n mână şi lostriţa'n traistă pe scările tribunalului, pân's'o îndurat boierii cei mari şi le-o făcut actul mort şi mortul viu.

S'aşa cu povestea lui Ursei; dac'a fi spus ţiganul minciuni, minciuni vă spui şi eu. Cu tăt năduvul ce-o fi avut de tras otorităţile de pe urma învierii lui Dediu, voia cea bună între ei tot n'o pierit cu una cu două. Las'că pe atunci şi timpurile erau mult mai bune şi oamenii parcă erau mai de'nţelegere ca azi; nu se ciondăneau atâta între ei ca acu, când dintr'un fleac de nimic, n'au ochi să se vadă frate pe frate. Pe vremea ceea, cu tăte că nu era atâta amar de ban, petrecerile şi chefurile se ţineau lanţ şi de foame nu mureau nici ţiganii. Da şi când era vorba de făcut v'o treabă, uita lumea de năzbâtii şi se puneau oamenii noştri pe lucru de te încruceai ce le ieşia din mână; că li se părea ziua ceas şi

noaptea an. Aşa, bunăoară, era înainte de Stămâna Mare, când tat creştinul se îngrijeşte să-şi facă din vreme târguielile de l'aşti şi să înoiască pe cei de acasă cu câte ceva ; măcar din topor-toporâşte. Şi bărbatul ca bărbatul, nu prea duce el atâta grijă de asta, da femeile se fac ţără, dacă n'a fi pe gustul lor. Şi he, he ! De când se tot bălăbăneau ei ca să se ducă odată la târg : mai o vorbă, mai o minciună, pela popasuri un păhăruţ, te mai iei cu urîtul şi astfel trece vremea. Aşa şi cu asta. Au toporît-o ei hăt de mult ca să le iasă voia după gust. Da femeile, nu cumva să afle, că le strică rostul. Şi cum joi, înainte de Stămâna-Mare era şi zi de târg ca'nainte de sărbători, au pus-o la cale de ziua asta să fie ziua lor, măcar să crape dracul. Şi se nimerise treaba că păcatul a căzut tot pe capul lui Don-primar, că numai el şi cu părintele aveau cai mai bunişori şi căruţe mai încăpătoare. Ş'ar fi pus Sf. Sa caii lui, da deabea-i fătase noaptea iapa şi cum era să înhame cu mânzul chior ?!

Şi notarul se jurase dela nunta lui, că nu-i mai trebue să mai ţină cal pe lângă casă, câte zile a avea ; că ce-o tras el atunci cu calul, n'o tras nici cu mireasa : la un podeţ, cum îi treaba, de mergeau căruţele una după alta ca la nuntă, nu ştiu cum, s'o spăriet năluca de nişte porci, o răsucit ca fulgerul căruţa într'o roată şi i-o lepădat într'o mocirlă su'pod cu mireasă cu tot, de nu-i mai cunoşteai dintre porci.

Don sanitar ar fi înhămat el, da n'avea ce.

Primarele ştia de asta şi de aceea hrănise caii c'o zi înainte şi unsese căruţa de cu seară. Că la urma urmei, doar nu era cununat cu dânşii : care avea de mers, o merge, care nu, o bun bun călare pe băţ la târg ; că el trebuia să plece când s'a zări de ziuă, ca numai bine pela o amiază, când o fi larmarocu'n toiul lui, să fie şi el la Piatra. Da ţi-ai găsit să rămâie v'o unul ? Toată noaptea au dormit cu grijă, că târguieli or aduce n'or aduce, da mai scapă şi ei oleacă de gura femeilor Numai Don-primar se crămăluia mereu, că-i dase primăriţa în mână o bucată de hârtie cât o perină şi-l tot sucălea să scrie ce-a zice ea :

— „Ei, ai scris ?"

— „Scris !"

— „Ce-ai scris ?"

— „Târgueli".

— „Of ! Doamne, dacă nu ştii carte ! Nu aşa. Scrie aşa cum îţi spun eu : „Listă de târguieli".

Aşa-a-a! Pune acolo: O pereche de botine de javrău pentru mine. Da, vezi, să fie lunguiețe în tureatcă, cu scârț şi cu pielea moale ca bumbacul. Pe urmă nişte făină de grău: două nule. Ia v'o douăzeci de chile, cât îi crede şi tu. Să nu cumva să mă roadă botinii, c'ai văzut pe notăriță cât de rău îi şăde de calcă parc'ar avea nu ştiu ce; O casâncă înfloritâ şi cu franjuri lungi, de ieşit oleacă în lume; da, vezi, nu cum au drept tăte în sat. Ai să găseşti la Sura pe Uliţa-Strâmtă, că numai la ea îi oleacă marfă mai aleasă. Incolo's fleacuri şi parale prăpădite. Nişte strafide de cele roşi pentru pască şi o pereche de papuci cu canac, de odaie; că vezi tu, dimineaţa-i frig câte odată şi când nu poate argata, mai ies şi eu la găliți şi cu duligile goale îi şi ruşine. Două portocale şi două alămâi şi să-i spui Surei că papucii îs tot pentru mine, c'apoi ştie ea ce să-ți deie. Drojdie bună ai să găseşti la Greci, în colț lângă „Zece-Mai"; da cindcă te duci la Sura, cere ş'c pereche de colţuni hajurați şi să nu uiți să iei şi nişte şofran ş'o lingură două de băcan pentru ouă roşi.

De unde-i lua botinii mei, ia şi nişte stambă pentru fuşte la fete. Da uumai vezi să-ți dea ceva mai frumuşel şi să fie dintr'o bucată, dacă vrei să-ți tihnească sărbătorile şi să nu te scoată copchiii din casă. Şi ce să-ți mai spui, că doar nu eşti de ieri! Ți-i mai aduce şi tu aminte din ele: scorțişoară, cuişoare, chiperi, untdelemn de cel de batolcă, dacă ți-i voia să nu mănânci nespălat. Şi tot cu de aestea şi'ncă mai cum, îi făcuse capul calendar c'un listoi cât un pomelnic, de să aibă ce tot ceti pân'la Piatra şi să-i mai rămâie un capăt pe când s'a întoarce şi acasă. Şi drept când îşi număra gologănaşii, ca să i se potrivească socoteala de-acasă cu cea dela târg, în ogradă s'auzea harhăt mare de câni hitcăiți de tovarăşii de drum, cărora li se cunoşteau baierile pungilor, după traistele goale de subsioară. Numai Sf. Sa îşi luase şi o păreche de desagi pe deasupra, că cine poate oase roade, cine nu, nici carne moale.

Şi când a început să se cunoască oleacă geană de ziuă şi ei erau gata suiți în căruță. Lângă Sf. Sa dinainte, sta primarele pe dreapta ca să-şi poată mâna „derişul", un cal muced şi c'un brâu alb peste pântece, de parcă era uns cu lapte acru, care nu era chip să treacă pe lângă v'o crâşmă, fără să se oprească măcar cât de cât. Puteai să-l omori, că dintr'a lui nu-l scoteai, chiar de l-ar fi luat dracu pe stăpânu-su. Avea „derişu" năravu aista şi pace bună! Dinapoi, cocoțați pe nişte ţoale cu otavă, sta notariu şi cu Don-sanitar, drept cei mai tineri şi care se'nțelegeau mai bine'n vorbă.

Când o pornit din ogradă, caii o luase chiar tărişor şi poate se tot duceau cât lumea asta, dacă primăriţa nu-şi aducea aminte, c'o mai uitat ceva.

—„Hei, hei! N'auzi? Stai o ţără! Tare ţi-i degrabă! Aşa sunteţi voi bărbaţii, să mă ierte părintele; da când vă vedeţi scăpaţi de-acasă, parc'aţi fi scăpat dela puşcărie; nici nu vă mai uitaţi înapoi, pot să ardă casa'n urmă, că nu vă pasă! Hei, auzi? Să nu uiţi să mai iei un drob de sare la vitele cele şi o pălărie pentru tine. Ai auzit, ori nu? Că poate de sărbătorile lestea, îi ieşi şi tu în lume şi te-a mai vedea cineva. Măcar acu de Paşti să mai svârli şi tu slinoasa ceea depe cap, că şi ţiganii se'noiesc de ziua asta, da tu cogeamite primarele!

—„Lasă, lasă, măi nevastă, nu purta tu grija asta! Hii, derişul tatii, vede-te-aş însurat şi pe tine, că eu de-acu le-am dat toate pe una. Că la aşa cap, aşa căciulă!

Th. Ursu

Umila autobiografie a lui Teader J. Ştefan

(URMARE)

...Şi pe de-asupra, acest moşneag erà cam tare de urechi şi de vârtute: adică surd şi tare cât un bou şi cam nătâng.

Şi tocmai acolo, la puntea acestui moşneag, ne-am găsit noi să facem un iaz mare; căci bătând pari în pământ şi sprijinindu-i în punte, am făcut iezătura cât puntea. Am muncit noi mult şi din greu, dar sâmbăta seara spre duminică a fost gata, cu chip ca a doua zi, duminică, să ne scăldăm în el toată ziua. Dar tocmai când erà gata, trece pe acolo Constantin Timolte, un fiu adoptiv al moşneagului cu puntea şi ne zice:

— Măi băieţi, prea mare iaz aţi făcut! A trece vreun copil mai mic pe punte şi de-o aluneca în iaz, se îneacă. Mai daţi-i drumul puţin, să se facă mai mic.

Nu ne prea convenea nouă sfatul acesta, dar n'aveam încotro. Aşa că am bortit iezătura cu un băţ pe la jumătate ca să curgă apa şi să se facă iazul mai mic. Aceasta numai aşa, cât o fost el faţă, ca să ne mântuim obrazul. Dar cum a plecat, am astupat bine la loc, aşa că duminică, iazul era plin ochiu, având o adâncime până la subsuori.

Şi duminică după amiază, am plecat noi la scăldat un cârd întreg. Eram eu cu Ion Gh. Cotfas, Vasile Atomii, Năstase V. Th. Năstase, Gh. Timofte, Vasile Timofte şi Gh. Crăcăoanu. Şi mai era cu noi şi o bucurie şi o veselie nespusă. Când am zărit iazul plin ochiu, am început a chiui ca nebunii şi a ne desbrăca de departe din fugă. Şi tot din fugă ne aruncam în el, pe rând, care cum ajungea şi ne-am apucat, neiculiţă, de scăldat cu chiote şi răcnete ca nebunii şi cu tot felul de caroghioslâcuri. Dar, pe când eram noi mai în toiul veseliei, iazul începe să curgă. Eu mă arunc repede sub punte să-l cârpesc, iar ceilalţi se scăldau înainte, fără nicio grije. Şi tocmai când isprăvisem de cârpit iazul, numai ce aud pe Gh. Timofti strigând sperios: — „Măi, fugiţi, măi, că vine moşul!" Şi, o şi tuli la fugă. Ceilalţi n'au mai aşteptat să le spună de două ori şi-au ţâşnit cu toţi cu pieile goale, cum îi prinsera vremea, luând din fugă care ce putea. Vasile Timofti ia din greşeală ismenele lui Năstase V. Th. Năstase, dar le scapă'n iaz şi-acolo rămân! Dar eu, care mă mânjisem tot de glod, cârpind iazul, cum să fug aşa? Mă arunc repede în iaz, mă spăl repede şi ieşind ca fulgerul, căutam să-mi iau straiele. Dar n'apucasem încă a pune mâna pe ceva, când deodată simt o lovitură sdravănă la... partea primitoare. Până să-mi dau eu seama ce-i cu mine, moşneagul îmi mai dădu o lovitură cu coarnele ţăpoiului. Aşa că, deşi primisem numai două lovituri, pe spate simţeam patru vânătăi ce ardeau ca jarul. Atunci n'am mai stat însă să le număr, ci-am luat-o şi eu la fugă după ceilalţi, cari râdeau de se prăpădeau de păţania mea. Şi fugeam neiculiţă cu iţarii în mână prin tufe, ca şi cum n'aş fi avut nicio vânătaie la spate! Dar afurisitul de moşneag se ţinea grapă de mine, cu părul vâlvoiu şi cu ţăpoiul ridicat, de parcă era Ucigă-l toaca, nu alta.

Dar a dat Dumnezeu şi Sf. Arhanghel Mihail şi s'a împiedecat într'o rădăcină. Şi când a căzut odată de pământ, cât era el de mare şi burduhos, i-a sărit cât colo ţăpoiul cel făcător de vânătăi şi-a icnit aşa de tare, de-am crezut că i-a plesnit burdahanul. Astfel, am putut ajunge la camarazii mei fără alte vânătăi. Acum ne aflam în păr, cu toţii, în poiana slatinii şi era mai mare dragul să ne priveşti, căci nici unul nu era în regulă. Unii erau în iţari dar fără cămaşă, alţii cu capul gol, alţii cu cămaşă fără iţari. Iar Năstase V. Th. Năstase era mai bine decât toţi, căci era în pielea goală, cum l-a făcut mă-sa şi plângea de-ar fi sărit cămaşa pe dânsul, dac'ar fi avut-o.

Moşneagul, dupăce s'a sculat de jos, icnind şi suduind ca un ţigan, n'a mai venit după noi, ci s'a întors la iaz şi a început să-l strice fără nicio milă. Dar iazul era lucrat bine, că-l lucrasem cu toată inima, aşa că era foarte greu de stricat. Şi pe mic pe ceas îl vedeam pe moşneag ştergându-se de sudoare cu mâneca sau cu poalele cămeşoiului. Iar când se mai oprea să se odihnească, striga către noi: — Ei, pentru ci-i munca aceasta la mine, astăzi, în zi de duminică? Las'c'am să dau eu cu crucea peste voi! Iar mai târziu — scoţând un par mare dela iaz — ne ameninţa zicând: — „Îl vedeţi? Aista ar'să îndrepte coastele voastre!".

Şi-aşa am stat noi toată ziulica în arşiţa soarelui, de s'a înnegrit pielea pe noi. Că la umbra tufelor ne temeam să stăm de frică să nu ne prindă moşneagu. Şi abia seara, când a terminat moşneagul de stricat iazul, ne-am putut duce să ne luăm straiele şi să ne îmbrăcăm. Şi când am văzut noi ce s'a ales de munculiţa noastră, ni se rupea inima de scârbă[1]). Şi de-am fi avut o putere, bucăţele l-am fi făcut pe nătângul de moşneag.

Cum însă n'avem niciunul destulă putere să ne măsurăm cu el, toată vara am purtat frica acestui moşneag hapsân.

— O altă petrecere a mea în timpul verii, era privirea norilor celor negri, cu fulgere şi tunete mari, Dar pe cât mă bucuram eu când vedeam că vine ploaia, pe atât se temea camaradul meu Gheorghe al lui Vasile Gavril Dosoftei—cu toate că el era mai mare decât mine cu 2 ani. De aceea, întotdeauna când venea o ploaie mare, el lega o bucată de ceaun cu o aţă şi o suna cu o bucată de fier, închipuind un clopot de sunetele cărula trebuia să se întoarcă ploaia. Iar dacă ploaia nu prea lua în seamă acest clopot şi tunetele începeau să bubuie din ce în ce mai tare, atunci sunetul clopotului era însoţit de plânsul clopotarului!

Dar chiar nici atunci când ploaia se întorcea, n'avea parte de bucurie, că-şi găsea beleaua cu mine, care săream la el, că de ce a alungat ploaia. Căci mie îmi plăcea nespus de mult să ploaie tare, să văd părăul mărindu-se şi ieşind peste maluri şi podnştele curgând cu furie, chiar spre păgubire de-ar fi fost acensta.

— Toamna, ne jucam cu ţicna şi poarca; cu paraua şi de-a lupul cu oile. Iar locurile de joc le aveam prin locurile în care fusese semănată cânepă, care acum era culeasă, căci acolo era

1) Durere.

neted şi nu ne păleam la picioare. Iar iarna, când eram încă prea mic ca să mă trag cu săniuţa pe afară, eram nevoit să stau în casă pe capul bunicăi. Şi vai de urechile ei, sărmana!

Puneam o scândură cu un capăt pe pat şi unul jos şi toată ziulica mă horţăiam pe ea, zicând că mă dau cu săniuţa. Iar bădica Gheorghe — un frate de-al tatei, care locuia în casă cu bunica, deşi era însurat — spunea de multeori că are să bată un cuiu de fier în scândură, ca să-mi servească de moralã!

Religiozitate.

Din partea religiunii, din cea mai fragedă vârstă eram foarte atent spre biserică şi credinţă, căci bunica era religioasă la culme şi mă învăţa şi mă instruia de aproape. Aşa că ţin minte, că pe când eram numai de 3 ani şi jumătate, ducându-mă cu moşul la un prăsnicuţ la Th. Apalaghiei—m'a pus moşul să zic tatăl nostru. Şi l-am zis tot; numai că nu puteam pronunţa bine cuvintele, mai ales pe acelea care aveau pe „r".

La biserică stam întotdeauna cu moşul; căci moşul fiind bătrân, sta drept înainte, în faţă, de unde eu puteam să văd şi să aud tot ce se cântă şi se citeşte.

Şi atât de dragă îmi era biserica, preoţii, sfinţii şi toate lucrurile din ea, încât şi acasă închipuiam tot felul de lucruri bisericeşti ca: veştminte, cădelniţă, candelă, potir etc. Drept cadelniţă mă serveam de cleştele din vatră care avea belciug şi suna de-a mai mare dragul!

Dupăce cădelniţam eu prin toate colţurile, cum mă tăia mintea şi capul, începeam să citesc evanghelia. Luam fundul de pe ceaunul cu mămăligă drept evanghelie şi închipuind casa cu altarul şi tinda cu biserica, deschideam uşa casei şi citeam din pragul casei, ca din uşa altarului. Dar cât citeam eu cu uşa deschisă, se umplea casa de frig; aşa că de multe ori mâncam bătae dela bunica, măcar că eram popă!

Dacă vedeam cu nu-i chip de cetit în uşa casei, ieşeam în drum, la poartă, şi citeam evanghelia în poartă, închipuind biserica în ogradă şi altarul în drum.

Iar într'o vară, când aveam păpuşoi în Crairi, luam rădăcini lungi de chir, făceam trei viţe, legam un bulgăr în capăt şi toată ziua cadelniţam şi citeam pe ogor, în urma moşului şi a bunicii, care prăşeau foarte geu, din cauză că era mult chir.

La vreo sută de metri de noi prăşea o femeie, care zicea în glumă, către bunica:

— La D-vs n'a fi aşa de greu de prăşit, că văd c'aveţi popă de vă citeşte.

— Da mă'mbată o scărnăvie de copchil—răspundea bunica, ştergându-se de sudoare. Toată ziua boscorodeşte în urma noastră, de-mi face capul călindar".

Atunci, văzând eu atâta lipsă de respect faţă de-o faţă bisericească, am aruncat cât colo cădelniţa şi n'am mai cetit un cuvânt în ziua aceea.

Spaimă şi vedenii.

Am povestit mai înainte de moartea cumplită a babei Ana. Aceasta, înainte de a muri, venea aproape în toate zilele pe la noi şi tot timpul povestea lucruri fioroase despre cruzimile Turcilor din timpul eteriei şi mai de mult, depe la 1780, pe când era ea copilă. Din cauza acestor povestiri fioroase, tot cu Turci şi oameni tăieţi, m'a cuprins o frică cumplită, care-mi acoperea cugetul ca un întuneric. Şi cu cât trecea timpul, cu atât această spaimă se agrava, încât era imposibil să ies undeva fără bunica şi moşul. Când vedeam în depărtare o pădure cu arbori rari, îmi părea că vin Turci călări. Când vedem o negură pe văi, credeam că e fum din armele Turcilor, iar când lătrau câinii ceva mai tare, credeam că au venit Turcii. In biserică nu mai ascultam cu plăcere cum se cântă şi se citeşte, că-mi părea că sfinţii de pe catapitesmă se uită fioros la mine şi se mişcă gata să mă înhaţe! Iar nopţile erau îngrozitoare! Prin vis nu vedeam altceva decât Turci, măceluri şi sângele curgând în şiroaie. Şi cuprins de spaimă şi de sudori reci, săream din aşternut ţipând şi tremurând şi chiar nici între bunica şi moşul nu mă mai credeam sigur. Atât de tare mă cuprinsese această frică, încât avem vedenii ziua în amiaza mare.

Astfel, într'una din zilele primăverii (1859) — zi călduroasă, dar cu o ceaţă groasă care formase în jurul soarelui un cerc luminos — eu eram în ţarină, pe Sălişte, cu oile, cu bunica. Când soarele erà trecut puţin de amiază, las pe bunica şi o pornesc singur spre casă. Dar când ajung la Izvoare — între fântâna Popii şi fântâna lui Andrei — cam pe unde se afla astăzi casa lui Gh. Leonte — văd o căruţă cu un cal alb şi cu un om îmbrăcat într'un fel de haine preoţeşti, roşii ca sângele, care mergea pe jos şi mâna calul. In urma căruţei — tot pe jos — era o femeie cu un ştergar alb pe cap şi împingea în căruţă. Dar căruţa nu mergea pe drumul obişnuit, ci lăsa din părăuţul izazului şi mergea la deal spre miază-noapte, de-acurmezişul, peste ogoare, spre dealul Părăul Hotarului.

Iar eu, văzând aceasta, am rămas uimit şi cu totul ieşit

din minte. Apoi am luat-o la fugă spre casă ca o vijelie, unde ajungând cu totul oftigit, am găsit pe moşul făcând gard, dar nu i-am spus nimic din ceea ce văzusem.

Altădată, tot în primăvara 1859, pe o zi cu negură întunecoasă, eram cu oile prin grădină la Şt. Th. Aftanasă. Şi când veneam spre casă, drept în hotarul dintre grădina mamei şi a lui Ştefan Th. Aftanasă, iată doi turci cu fesu în cap, cu sabie lungă la coapsă — unul cu barbă gălbie şi lungă, iar altul cu barbă scurtă şi neagră — trec pe dinaintea mea, devale. Eu, tremurând ca un iepure, m'am făcut grămăjoară la pământ să nu mă vadă; apoi, după trecerea lor, o iau la fugă spre casă, ca o vântoasă.

In altă zi, eram cu oile pe la Capul Dealului. Dinspre Părăul Hotarului veneau trei oameni cu câte o sarcină de haragi în spate. Haragii fiind lungi, capătul sarcinii trecea cu mult în sus de capul oamenilor; aşa că, atunci când începură a se ivi de după dâmb, eu vedeam numai capetele haragilor, fără să văd şi capetele oamenilor şi am crezut că ceea ce vedeam eu, erau sulițele Turcilor. N'am mai stat pe gânduri, ci am pornit-o spre casă ca o vejelie. Şi întâlnind în calea mea o fetiță de etateă mea—Maria lui Gheorghe Th. Antochi —care era şi ea cu oile, am strigat către dânsa cu spaimă mare.

—„Fugi fa, că vin Turcii!".

Dar văzând că ea nici gând n'are să fugă, îmi arunc ochii înapoi şi văd că de după dâmb ieşeau oamenii cu haragii în spinare, unul după altul. Şi văzând că nu-s Turci cum crezusem eu, mă opresc cu totul sleit de putere.

Dacă au văzut ei, moşul şi bunica, că sunt dovedit cu totul de acest rău, mă ia moşul într'o zi şi mă duce la Crăcăoani, la preotul Constantin Răşcanu, care cetia moliftele sfântului Vasile cel Mare. Şi cât am stat acolo, la Crăcăoani, de mi-a cetit preotul Răşcanu, am stat în gazdă la moara cea de piatră, unde era morar Dumitru Cotonogului, care avea de soție pe o soră a babei Ana, mama moşului. De-acolo ne duceam de 3 ori pe zi—dimineața, demiază şi seara pe la toacă—la preotul Răşcanu şi de acolo, cu toții la biserică. Eu stam jos pe un scaun, iar preotul sta în picioare şi-mi cetia. Şi după ce termina de citit, mă spăla cu apă pe față, apoi stropea cu apă asupra lui zicând: „Răul dela tine, să vie la mine".

Iar în ziua de 29 Maiu, 1859, pe când mă aflam acolo, în căsuța morii şi aşteptam sorocul citítului, uitându-mă pe fereastră, văd un pâlc de soldați ruşi îngrămădindu-se la o masă lun-

gă, ca de praznic. Şi se auzea larmă şi sgomot de străchini ca şi cum mai multe persoane s'ar fi grăbit să li aşeze masa. Eu mă uitam tare curios şi îi vedeam aşa de bine şi de desluşit, încât nici cum nu am crezut că ar fi o vedenie. Inafară de sgomotul lor, auzeam desluşit şi strigăte: „Vin Muscalii! Vin Muscalii!".

Iar a doua zi, când veneam spre casă, nu ştiu cum vine vorba şi-i spui moşului despre Muscalii pe care îi văzusem. Iar el, care se aştepta să mă vadă sănătos, a rămas pe loc, neştiind ce să mai creadă, auzind că acum vorbesc despre Muscali. Dar aceasta o fost cea din urmă vedenie, căci după ce m'am întors dela preotul Răşcanu, m'am făcut sănătos şi mi-am căpătat din nou veselia şi curajul copilăresc de mai înainte, apucându-mă din nou de jocurile mele copilăreşti, care acelea erau toată vieaţa şi fericirea mea.

O, de s'ar întoarce timpul acela, sau de l-aş putea privi ca'ntr'o oglindă, ce de mai jocuri şi petreceri nevinovate aş vedea! Căci, după cum am spus—fiecare timp îşi avea jocul lui anume şi toate îmi erau dragi, dar niciunul aşa ca primăvara, când admiram cu drag furnicile şi fluturii şi toate gâzele ei. Iar când ziua era frumoasă, seara, aproape de apusul soarelui, erau pline arăturile şi răpuşoarele de cârduri de meii ce se jucau şi alergau ca nişte copii nebunatici şi sglobii. Oile, împânzite pe coaste, păşteau liniştit şi doar din când în când ridicau capul şi-şi strigau mieluşeii. Dar ei buimăciţi fiind de nevinovata lor alergare, nici n'auzeau chemarea mamelor lor, ci săreau şi sburdau mai departe, fără nici o grijă.

Iar după ce amurgea, duceam oile acasă şi le dam în strungă, iar moşul le mulgea. După aceasta, ce dulce şi bun era laptele la masă cu moşul şi cu bunica!

Timpule, timpule! Şi tu, moşule! Şi tu, bunică! Şi toate oile acelui timp, unde v'aţi ascuns? V'aţi stins, aţi dispărut, ca şi cum nici n'aţi fi fost, iar eu am rămas singur să mă gândesc la voi cu drag. In curând însă, voiu urma şi eu pe aceeaşi cale a uitării şi întunericului, pe unde atâtea veacuri au trecut.

(Va urma).

Proverb: *Femeia care nu vrea să frământe toată ziua cerne*

POEZIE

Note dintr'o scrisoare tristă,

Când ceasuri lungi tip-tif cutreier
căminu-mi stins de torc sfârşitul
unui concert nocturn de greier,
atunci mă cerf cu infinitul

şi'ncep să-ţi scriu de melancolici.
Tutunu-i colbăit şi vinul;
ca'n preajma codrilor bucolici,
vulcanic picură destinul.

Mă stăpânesc şi astăzi oare
legende ce nu mai re'nvie,
de trec eterici şi 'n vâltoare
strigoii din copilărie?

De dânşii şi de moaşte hâde
îmi leg visările de ceară.
Vorbesc cu morţii ce-mi vor râde
cândva 'ntr'o schiţă literară.

Să nu-i hulesti de-s goi de fapte;
în minte-aproape să-i aduni
şi să-i mângâi pe toţi la noapte,
de-ţi voiu mai scrie de nebuni.

(Din vol. — Floarea sângelui).

George Marofanu

Seisaj

Departe, în funduri de zare,
Sub giulgiul de cer şi de nour,
Culmea Ceahlăului pare
Spinare 'ncordată de bour.

Frumoasă-i fără păreche
povestea din steiuri de piatră:
Că fost-a din vreme străveche
Altar de 'nchinare şi vatră.

Pe 'ntinsuri de ţară domneşte
In mările cerului, navă;
Din veac de legendă el creşte
Străjer de ţarnă moldavă.

3. Vespremio

.....□○□.....

Proverbe:

§ Cine bea apă din pumn străin nu se satură niciodată.

§ Păcatul vechiu aduce osândă nouă.

§ Părinţii mănâncă aguridă şi fiilor li se strepezesc dinţii.

FOLKLOR

Cântec

Foae verde trei spanace,
Fă-mă, Doamne, ce mi-i face;
Fă-mă trestie de baltă,
Subțirică și înaltă,
Și de vârf cam aplecată
Să mi-o coseascâ cosașii,
Să mi-o strângă băieșașii,
Să mi-o facă pale, pale,
Să mi-o care în spinare,
Să mi-o ducă pe câmpie,
Lângă un bu!uc de vie.
Fă-mă, Doamne, ce mi-i face!
Fă-mă roata stelelor,
Deasupra căzărmilor.
Să vorbesc cu colonelu
Să nu-mi bată băieșelu,
Să nu-l pună înainte,
Că e focul prea fierbinte;
Să mi-l pună la mijloc,
Ca să tragă, foc și foc.

Culegere de C. TĂNASE-TEIU

dela Leon Simion Gheorghieș.
Plutaș — Hangu, Neamț

Proverb: Cerul curat de trăsnet nu se teme.

PAGINA ELEVILOR

Plan de lecţie.

Clasa IV

Obiectul : **Istoria.**

Subiectul : **Alexandru cel Bun.**

Scop formal : de a se cultiva în sufletul copiilor patriotismul — iubirea de ţară şi neam — admiraţia pentru cei care în trecut au condus bine ţara făcând fapte bune şi frumoase.

Scop material : de a face cunoscut copiilor vieaţa şi faptele Domnitorului Alexandru cel Bun.

I. A Ce aveţi pentru astăzi la Istorie?.. Mircea cel Bătrân... Ascultarea lecţiei de zi.

B Cu cine se mărginea Ţara Românească în partea de N ?.. Cu Moldova şi Ardealul... Cine a întemeiat Moldova ?.. Dar cine o eliberează de sub Unguri ?..

In timp ce domnea în Ţara Românească Mircea cel Mare ştiţi voi cine domnea în Moldova ?..

C Ora aceasta vom învăţa despre unul din urmaşii întemeietorului Bogdan şi anume vom învăţa despre Alexandru cel Bun, Domnitorul Moldovei, în timp ce în Ţara Românească era ocupat tronul de către Mircea. (Se scrie titlul lecţiei pe tablă. Numirile, anii şi caracterizarea acestui Domn vor fi scrise pe tablă).

II. A După moartea lui Bogdan întemeietorul, urmează la tronul Moldovei fiii săi care certându-se între ei dela domnie au înrăutăţit situaţia ţării. Dar Dumnezeu ajuta totdeauna pe acela care se găseşte la grea primejdie, fără a se putea salva singur şi de aceea, în aceste zile grele pentru Moldova, cu ajutorul lui Mircea cel Bătrân, se urcă pe tronul acestei ţări Alexandru cel Bun, în anul 1400. (Se scrie pe tablă). Alexandru cel Bun făcea parte din familia domnitoare a Muşatinilor. Era o fire blândă şi liniştită care nu se'mpăca deloc cu războaiele.

Văzând că ţara este sărăcită şi slăbită din cauza domnitorilor neprecepuţi care au fost înaintea sa, Alexandru cel Bun s'a hotărît s'o organizeze. Cum? Pentru asigurarea liniştei, Alexandru cel Bun se împrieteneşte cu Mircea cel Mare şi cu

Vladislav Iagello, regele Poloniei, căsătorindu-se cu o rudă de-a acestuia cu numele Ringala, pentruca astfel legăturile să fie şi mai puternice. Mai mult încă, Alexandru ce Bun şi cu Vladislav al Poloniei se hotărăsc să-şi dea unul altuia ajutor când vreunul s'ar afla în primejdie şi în urma acestei înţelegeri, Alexandru cel Bun ajută pe Poloni în lupta pe care au avut-o la cetatea Marienburg, unde 400 călăreţi moldoveni viteji, cum rar sunt alţii, conduşi fiind de către spătarul Coman, în scurt timp au învins pe cavalerii teutoni cuprinzându-le şi cetatea Marienburg. Despre vitejia cu care s'au luptat cavalerii moldoveni la această cetate, s'a dus vestea în toată lumea. Şi aşa au câştigat Moldovenii lupta Polonilor.

Dar Moldova pe care o stăpânea Alexandru cel Bun se'ntindea dela munte la Mare şi până'n Nistru şi la aceasta mai adăugă el Chilia luată dela urmaşii lui Mircea, cu care Alexandru nu mai menţine bunele legături, iar spre N. adaugă Pocuţia pe care o ia de la Poloni în schimbul unei sume de bani. Aceasta era întinderea Moldovei pe timpul lui Alexandru. (Se arată harta).

Dar Alexandru nu s'a încrezut prea mult în ajutorul pe care i l-ar putea da Vladislav conform înţelegerii. El a fost prevăzător. Şi-a organizat o puternică armată cu care să-şi apere ţara la vreme de nevoe. Şi tocmai aşa făcu făţarnicul Vladislav. Pe faţă arătându-i-se prieten, însă pe ascuns Vladislav s'a înţeles cu Sigismund al Ungariei ca împreună să ocupe Moldova şi s'o împartă între ei ca pe-o bună pradă de război.

Dar planul lui Vladislav n'a putut fi înfăptuit, căci Alexandru cel Bun aflând de acea înţelegere secretă de a fi împărţită Moldova, se uneşte cu cavalerii teutoni, vechii duşmani ai Polonilor şi dau lupta. Vedeţi, dar, că în relaţiile cu vecinii, Alexandru cel Bun este foarte demn şi ceea ce spunea aceea şi făcea cu toate că în urmă ar fi avut de suferit. Însă Vladislav era un laş, căci una spunea şi alta făcea, ba mai mult încă, el se înţelege cu Sigismund pentru ca doi să lupte contra unuia cu puterile mult mai mici.

Dar timpul liniştit, Alexandru cel Bun a ştiut a-l preţui făcând multe îmbunătăţiri interne. Fiind un domnitor evlavios, a ridicat numeroase biserici şi mânăstiri în care să se roage poporul Atoputernicului şi pe care mânăstiri apoi, le-a înzestrat cu averi. Astfel, soţia sa primind în dar o icoană dela un Împărat, în urma acestui dar, a zidit mânăstirea Bistriţa ce

se află la 6 km. departe de oraşul nostru, iar înăuntru acestei mănăstiri a pus acea icoană. Tot Alexandru cel Bun a zidit frumoasa mănăstire Moldoviţa din Bucovina A organizat vieaţa bisericească făcând două episcopii: una la Roman şi alta la Rădăuţi şi o mitropolie la Suceava. Apoi mută dela Cetatea Albă la Suceava moaştele Sf. Ioan cel Nou, care fusese ucis de Tătari. In organizarea vieţii bisericeşti, Domnitorul a fost ajutat de învăţatul călugăr Grigore Ţamblac, adus fiind din Macedonia şi care după înfiinţarea unei şcoli la Suceava, în care urma să fie pregătiţi viitorii preoţii, a fost numit profesor al acestei şcoli.

Fiindcă populaţia era mai rară, în timpul său s'a permis intrarea în ţară a Ceangăilor, a Ţiganilor şi a Armenilor.

Pentru a avea cu cine se sfătui în vremuri de grea cumpănă, atunci când ţara s'ar afla în vreo primejdie, Alexandru formează sfatul de boieri care-l va ajuta şi la conducerea ţării.

Dar comerţul moldovenesc, datorită întinderii stăpânirii moldovene şi asupra Chiliei şi Cetăţei Albe, ia o mare desvoltare. Aceste două porturi au adus mari scutiri ţării, căci pe aici era drumul de trecere al mărfurilor. Apa este cel mai lesnicios şi mai ieftin mijloc de comunicaţie. Chilia era cheia comerţului de prin părţile noastre şi veţi vedea, în alte lecţii, câte lupte s'au dat pentru acest port. Dar Chilia a rămas tot în mâna Moldovenilor, căci ştiţi voi cât de mult ţine şi cum se luptă Românul pentru pământul său.

Dar carele negustoreşti încărcate cu mărfuri treceau Moldova în lung şi'n lat, fără a mai plăti vamă în toate oraşele prin care treceau, aşa că marfa nu se vindea pe preţuri prea ridicate. Astfel şi-a organizat Moldova Alexandru cel Bun.

Şi după o domnie de 32 de ani, Alexandru moare în anul 1432, fiind înmormântat în frumoasa mănăstire Bistriţa, plâns fiind de toată lumea, căci a fost cu adevărat un bun Domnitor după cum a şi fost numit apoi de popor: „Cel bun".

B Recapitulare. Cine poate să-mi povestească cele ce ce v'am spus astăzi ?.. Recapitularea făcută de elevi, pentru a fi completă, va fi însoţită de întrebări puse din partea propunătorului.

III. Cum s'a purtat Alexandru cel Bun faţă de aliaţii săi ?.. Dar Vladislav ?.. Ce alt domnitor ştiţi voi c'a mai zidit mănăstiri ?.. Cine s'a mai ocupat cu desvoltarea comerţului ?..

IV. Aşa dar, din câte aţi învăţat voi azi, ce fel de Domnitor a fost Alexandru cel Bun ?.. A fost un Domn milos,

blând, înţelept, evlavios, iubitor de neam şi de ţară şi de aceea, cu drept cuvânt a fost numit părinte aţ Moldovei. A domnit 32 ani.

V. A Totdeauna să ne ţinem de cuvânt, căci plină de înţelepciune este vorba moştenită din bătrâni: „Făgădulala dată e datorie curată!"

B Mânăstirea Bistriţa.

C Citirea poeziei „Spătarul Coman".

Schiţă grafică

1. Alexandru cel Bun 1400 — 1432.

2. Alianţă cu { Mircea cel Mare. / Vladislav - Iagello, regele Polonilor.

3. Ringala — soţia lui Alexandru cel Bun.

4. La Marienburg, Polonii ajutaţi de Moldovenii conduşi de spătarul Coman, învinş pe Teutoni.

5. Adaugă Moldovei: Chilia şi Pocuţia.

6. Lupta cu Poloniii la 1432.

7. Mânăstiri	**8. Episcopii**
Bistriţa (Neamţ).	Roman.
Moldoviţa (Bucovina).	Rădăuţi.

9. Mitropolia la Suceava.

10. Călugărul Grigore Ţamblac.

11. S'au aşezat în ţară: { Ceangăii. / Armenii. / Ţiganii.

12. Comerţul ia o mare desvoltare.

13. Alexandru cel Bun a fost un domnitor evlavios, paşnic, bun şi blând.

Propunător
TUDOREANU GHEORHE

FOLKLOR

Descântec de beşică.

Se iau câteva crenguţe de busuioc, puţină lână de oaie, tămâie, baligă de vită, uscată, strânsă din Ziua Crucii.

Toate acestea se leagă într'o bucată de pânză de călţi. Se aprinde la un capăt ca să ardă fără flacără şi se descântă învârtind fiştocul aprins în jurul locului cu beşica :

Di diochi
Di bubâ neagrâ,
Di diochi,
Di buburangli,
Di diochi
Di bubâ di vizâl,
Di diochi
Di beşâca şe ră.
Ţ-o făcut vornicu masâ mari ;
Şi pi tătl buboaili li-o chemat
Numa pi beşâca şei ră n'o chemat.
E di şudă o crapat
Şâ s'o uscat,
Sâ rămâi cât un şir di mac
In patru dischicat,
In Marea Neagrâ aruncat.
Sâ să ducâ în muntili Galileului
Di pi capu (numele bolnavului).
Câ acolo câne negru nu-i auzâ lătrân,
Cucoş negru nu-i auzâ cântân,
Mâţâ neagrâ nu-i auzâ mieunân,
Oai neagră nu-i auzâ sghierân,
Scroafă neagrâ nu-i auzâ coviţân,
Purşei negri nu-i auzâ ţipân,
Iapâ neagră nu-i auzâ nechezân,
Vacă neagră nu-i auzâ răgân ;
Nişi în şer nu să duşi,
Nişi pi pământ nu s'aglunji ;
Acolu să chei
Să răschei

Sâ sâ ducâ di pi capu (numele bolnavului).
In crîtru munţâlor.
Acolu-i o vacâ cu douspreşi ţâţâ
Sâ mulgi un şlubăr cu lapti
Şâ n'ari şini-l mânca.
Mâncaţ şâ vă săturaţ
Sâ n'aveţ şi căuta la (numele boln.)
Eu tăti le-am pomenit
Şâ le-am discântat;
Cu lopata le-am luat
Şâ pi apa mării le-am mânat.
Iar el (ea) sâ rămâi curat (ă)
Ca di Dumnezău lăsat (ă)
Ca din trupu şi l-o făcut maicâ-sa,
Cum s'o luminat soarili, luna. Stelili în sânin
Aşa rămâi sănătos (ă). Amin.

Colecţie: **C. Avârvarei**

Proverbe. Maxime.

§ Cine cere nu piere, dar nici nume bun nu are.

§ Prostului nu-i stă bine, dacă nu-i şi fudul.

§ Mai bine să întrebi de două ori, decât să greşeşti odată

§ Să te fereşti de cerşetorul vechi şi de boierul nou.

PAGINA SATEASCA

Pretenţiunile unei gospodării model

Fiind înscris la concursul de gospodării model, am început a aranja, întrucâtva, oarecare lucruri mai la locul lor, dar, cum spune un proverb de prin partea locurilor de aici pela munte, că: „Treaba de ce-o faci de ce se cere mai făcută", am observat multe, multe greşeli în orânduirea gospodăriei, multe lucruri de prisos şi care costă scump, multe cerinţe care costă ieftin şi nu le are gospodarul la îndemână, sau nu ştie de ele sau nu şi le poate procura.

Acuma, şi după locul unde-i aşezată gospodăria: dacă e într'o aşezătură dela Dumnezeu, ferită de vânturi, în apropierea unui izvor, în faţa soarelui, adică spre miază-zi şi se mai întâmplă să fie şi un pământ nu prea pietros, atunci poţi spune că e o adevărată fericire. Dar omul îşi face acolo gospodăria, pe locul unde-l are şi pe cât are, numai că trebue băgare de seamă să nu facă lucrurile pe dos cum mi s'a întâmplat din unele şi mie.

Să nu se planteze pomi neaclimatizaţi locurilor şi fără să fie încercat pământul, adică să cunoaştem şi cele priitoare pomilor, iar aceste lucrări şi îngrijiri trebuesc urmate după oare, care sfaturi ale oamenilor de bine, care au pus ştiinţa şi sfaturile lor la îndemna gospodarilor, prin broşuri şi reviste.

La facerea iazurilor pentru creşterea peştilor, lucrează gospodarul, se trudeşte, cheltueşte numai şi numai de dragostea acestor vietăţi care îi umplu sufletul de bucurie gândindu-se la jocurile lor, la ocupaţiunea aceasta frumoasă şi chiar la recoltarea lor, fără băgarea de seamă că aceste iazuri să aibă oarecare adâncime pentru a nu îngheţa apa toată în timpul iernii. Să fie un izvor ce nu îngheaţă la ger şi care e de folos şi la prăsirea, adică pentru depunerea icrelor; să se facă găuri în ghiaţă pentru aerisire; să se poată curăţi uşor la timp, să fie îngrădit bine şi cât mai în apropiere.

Dar mai ales, soiul peştelui şi cum trebue îngrijit mai ales păstrăvul, care cere despărţituri, pentrucă îşi mănâncă puii, e răpitor şi nu sufere mâlul ce se formează pe fundurile iazurilor; toate acestea trebuesc făcute numai după ce se citeşte sau se ascultă sfaturile acelora care au mai făcut şi s'au lovit

de greutăţi. Sunt unele locuri în care cu mare uşurinţă se pot face acestea fiind scobituri gata, care puţin mai trebuesc tocmite.

In broşura ziarului „Universul" Nr. 14, de Dr. P. P. Daia: *Eleşteul săteanului,* spune clar despre acestea.

La fel, stupii cu albine. Cine nu doreşte să aibă câţiva stupi, „sistematici"—cum li se mai spune— vopsiţi în culori şi aranjaţi la linie printre pomi! Dar, dacă acel doritor nu va cere sfatul, nu va cerceta cărţile şi revistele puse la îndemâna apicultorilor, cum e „Buletinul Apicultorilor", de sub conducerea domnului D. I. Stamatilache şi care apare la Cosmeşti Of. Bilciureşti — Dâmboviţa, degeaba munceşte omul, că nu va avea decât numai chin şi nemulţămire, căci albinele întradevăr cunosc omul blând şi se poartă şi ele tot la fel.

Câtă sfială, câtă dragoste pentru acel începător care le vede cum aleargă primăvara în bătaia soarelui aducând polenul galben pe picioruşe!

D'apoi păserile din curte! Ce bine e când au locuinţele făcute cu faţa la soare şi cu ferestre cu aşternuturi molcuţe, aşa după cum crede gospodarul că e mai bine şi mai curat. Schiţe şi planuri de astea se găsesc în revista „Drumul Nou", tipărită şi îngrijită de Camerele de Agricultură.

De aceea, nu trebuesc făcute instalaţii prea mari şi costisitoare rămânând goale, ci mai bine mai puţin, cu păsări mai de rasă şi mai bine îngrijite. Dacă este o întindere mai mare de loc, creşterea oilor şi mai ales oile *caracul* pentru folosirea blăniţelor, bine îngrijite, tot după scrierile celor învăţaţi. Să fie unire între oieri pentru a strânge o cantitate mai mare de piei de miel la cerere şi pentru scoaterea unei calităţi superioare interesându-se de alegerea oilor lor şi povestindu-şi între ei întâmplările avute cu creşterea acestui soiu, dacă se ţin de învăţăturile date de cei cu ştiinţă. Revista „Crescătorul de Animale", Căsuţa poştală 6004, Bucureşti VI, spune în deajuns. Creşterea vitelor mari, alegerea lor ca să fie mai bune producătoare; grajduri făcute cu oarecare atenţie; aerisire, curăţenie prin văruire sau cu ce e mai la îndemână, bazin pentru strângerea urinei, aşa fel ca totul să nu se piardă, ci să se întrebuinţeze la locul lor.

Pentru platformele de gunoiu nu sunt de părere a se face lângă grajduri, în părţile muntoase, pentrucă vitele se ţin în grajduri numai pe timp de iarnă şi mai mult noaptea, aşa că grajdurile se fac cât mai aproape de case pentru înlesnirea îngrijirii vitelor. Gunoiul se cară direct pe terenurile bungegoase,

iar pentru gunoiul putrezit, folosit la livezile întreţinute şi la grădini, ar fi bine să se facă un soiu de platforme mai departe de case, în fundurile livezilor, pentru că nici medicul uman nu prea îngăduie asemenea culturi pe lângă sau prea aproape de locuinţe. Aceste platforme, ca să îndeplinească şi condiţiunile acelora care au cercetat acest lucru, spre a nu se pierde cele hrănitoare din gunoiu, cred că trebue să se facă gropi cimentate, unde să se care şi să se aşeze gunoiul spre a putrezi; s'ar putea călca şi acoperi cu un strat de pământ sau chiar şi cu acoperişuri contra ploilor. Aşa că lângă grajduri să rămână numai bazinul de strâns urina până la întrebuinţare.

Gunoiul de oaie e cel mai căutat în partea muntelui. Cu ajutorul lui se pot distruge bungeagurile vechi şi afinişul, care, odată înrădăcinat, tare greu poţi să-l înlături spre a deschide loc de păşune sau fânaţ Vara se mută coşarele oilor din loc în loc, căci gunoiul proaspăt e cel mai bun.

Vitele au nevoie de hrană. Aceasta trebue să fie cât mai curată; să nu fie mucegăită, colboasă, cu capete de sârmă, cuie de fier ş. a. Trebue observată rasa căreia îi merge bine în partea locului, ca să nu fie cheltueli degeaba. Ce frumoşi sunt o pereche de boi *Semintal*, galbeni, înalţi, graşi; şi ce frumoasă e o vacă de *Pinzgau*, roşie închis, cu inele albe la picioare; ori un cal huţan negru, rotund cu coama stufoasă şi coada până în pământ! Dar toate acestea trebuesc îngrijite şi întrebuinţate aşa ca să producă dându-se raţia zilnică de ovăz la cai, ori de trifoi, sfeclă, tărâţă şi fân bun la vite pentru a da o cantitate de lapte cu mult mai multe procente de grăsime. La boi, raţia cu orz urluit, pentru a fi greşi, să poată duce greutăţile.

La munte nutreţul cel mai la îndemână este iarba: vara, păşunea trebue îngrijită şi parcelată că să nu fie călcată deodată de vite.

Iarna, fânul din livezile bine curăţite şi gunoite, şi cositul fânului la timp.

Cel mai practic şi mai bun sistem e acela de a pune iarba cosită şi svântată pe plase anume aşezate. Aceste plase se fac din pari, care au cuie de lemn tari şi la aceeaşi depărtare. Se bat în pământ câte trei în şir, se pune un leţ şi se aşează un rând de iarbă cosită; apoi alt leţ.. şi tot aşa. Apoi, deasupra se aşează iarba mai bine, se greablă bine ca să nu între ploaia sau să-l împrăştie vântul şi în chipul acesta poate sta chiar şi două săptămâni, până când e timp bun, când se desfac

şi se aşează în clăi sau în podurile grajdurilor ; aşa fel, uscată, iarba nu-şi pierde frunza şi nici culoarea de verde, nu se mucegăeşte când se strânge grămezi în clăi şi nu face colb care e dăunător la vitele atinse la plămâni.

Aşa că la o gospodărie se cere să ai de toate, dar trebuesc aşezate toate aşa fel ca să nu dănueze una pe alta. De pildă, vitele să nu aibă drumul pe dinaintea stupilor cu albine, pasările n'au ce căuta în grajdul vitelor unde lasă în nutreţ pene ; calul să nu steie printre vacile fătătoare pe care le alungă şi le poate muşca, iar porcul să nu stea printre picioarele acestuia.

Gospodarul trebue să ştie ceva şi despre boalele acestor vietăţi de pe lângă el. Să-şi dea seama cam ce boală au albinele, vitele, paserile şi cum se pot preîntâmpina acestea. Deci, nu trebue să lipsească o mică farmacie veterinară din gospodăria săteanului.

Multe feluri de animale se pot creşte într'o gospodărie, dar nu trebue să te prinzi de multe, ci numai de acele pe care le poţi cunoaşte, cărora le merge în partea locului şi care dau folos.

Grădina de legume poate fi aranjată bine de gospodar şi gospodină, când aceştia îşi dau seama de legumele ce le întrebuinţează în casă şi cum se pregăteşte din ele cele de trebuinţă.

Pentru grădinile de flori, florile medicinale şi recoltarea lor, sunt atâtea broşuri care ne arată despre toatea astea, numai că gospodarul trebue să chibzuiască aşa fel, ca în cele trei-patru luni de vară să facă totul pentru a se aproviziona pe iarna lungă de opt-nouă luni.

Insă cea dintâi lucrare pe care o face gospodarul începător este casa de locuit. Aici se cere cea mai mare atenţie, aici trebuesc cerute toate sfaturile şi de observat toate cele bune dela alte case : materialul, locul unde se aşează, câte încăperi cu geamuri la soare, mai ales acele în care se stă mai mult. Nu trebue să lipsească odaia de dormit, odaia de stat la masă ; camara de ţinut alimente, pivniţa şi vana pentru baie. E bine ca pivniţa să fie zidită puternic şi pentru un caz de război.

Sobele de încălzit înăuntru trebuesc făcute cât mai practic, aşa fel ca să se încălzească mai multe odăi cu acelaşi foc.

Pentru asta trebue oarecare plan al clădirii. Aşezatul mobilei să fie aşa fel ca fiecare obiect să fie la locul lui, să nu lipsească şi un dulap pentru bibliotecă.

Calendarul de părete, dacă se poate să fie cu puţin loc gol pentru oarecare însemnări la repezeală. Harta României împăr-

ţită cu Ţinuturile, chipul Majestăţii Sale Regelui şi Marelui Voevod, iar între ele icoana Maicii Domnului cu o candelă ce se aprinde la sărbători şi posturi.

De mare folos este şi un aparat de radio care te îndrumează la toate cele bune şi-ţi dă şi muzica plăcută pentru voie bună, precum şi toate ştirile din ţară şi din lume.

Mai trebueşte în casă un lighean, lângă care se află săpunul, pieptenele şi periuţa de dinţi, dulăpiorul de ţinut încălţămintele, unde se află vaselina, crema de ghete şi peria.

Dulăpiorul farmaciei, unde se află aşezate în ordine şi scris precis medicamentele şi ajutoarele în diferite cazuri.

Dulapuri pentru haine, pentru vase, şi lada pentru rufărie.

D'apoi ce frumos este când se poate face îmbrăcămintea din în, de mâna gospodinei, dar aşternuturile din lână şi puf, văpsitul cu ulei a tuturor obiectelor de lemn şi fier spre a le putea curăţi mai uşor! Vasele de gătit par a fi cele mai bune din lut sau din piatră; cele de tablă smălţuită sunt bune numai când sunt noi.

Ce fericit e gospodarul a cărui gospodină a învăţat la o şcoală de menaj sau a fost crescută într'o casă bună şi vrea să înveţe cum se pregăteşte şi cum se economiseşte, ori cum se administrează! Atunci toate au un rost şı toate merg spre bine.

Cum trebue crescuţi copiii, ca să ajungă oameni.

Numai aceia pot ajunge fericiţi la bătrâneţe care muncesc cu rost şi care ştiu să facă din puţin mult şi sunt mulţămiţi cu ceea ce au.

De aceea, cu drept cuvânt se spune că găspodăria-i rai ori iad, după cum şi-o face omul singur.

Augustin Ţăranu
Gospodar

Proverbe.

§ Femeia bună e bărbatului cunună.
§ Vorbeşte soacrei să priceapă nora.
§ Calicul până nu cere, nu mănâncă cu plăcere.

OAMENI. — IDEI — FAPTE

Gheorghe Dimitriev.

1893—1939.

Profesorul Gheorghe Dimitriev a plecat în lumea cea fără dureri în floarea vârstei, tocmai când şcoala pe care o servea cu atâta pasiune era mândră de a-l fi recâştigat după o grea suferinţă, tocmai când Şcoala Normală de băieţi avea mai multă nevoie de a-şi înălţa faima, la care în atât de largă măsură a contribuit talentul recunoscut al profesorului ei de muzică.

Aceia care am fost de faţă în ultimele clipe ale iubitului nostru Dimitriev, trăim încă subt impresia proaspetei dureri, uimiţi de clipa năprasnică şi neînduplecată, care sorbea cu lăcomie licărirea vieţii şi cele din urmă cuvinte ale sale : Doamne Dumnezeule, Sfinte Dumnezeule, iartă-mă !

Aşa a murit Gheorghe Dimitriev cu cele din urmă cuvinte creştineşti pe buze, în mijlocul familiei, al prietenilor şi al colegilor care veniseră să-l felicite de ziua lui, tocmai în ziua de Sf. Gheorghe.

Aşa a murit creştineşte Dimitriev, în clipa când gândurile prietenilor, ale elevilor şi ale camarazilor săi se îndreptau cu toată dragostea spre el şi-i urau sănătate şi ani fericiţi. Aşa a hotărît Părintele ceresc în marea lui îndurare, când şi-a ales în plină primăvară îmbălsămată de mireasma mălinilor, pe cel mai bun fiu, pe cel mai iubit soţ, pe cel mai iubit prieten şi mai loial camarad.

Vestea morţii lui a venit tocmai când noi eram mai siguri că el mergea spre îndreptare, tocmai în timpul când el îşi exercita mai cu ardoare profesiunea, conducând corurile şcoalei şi când dădea cea din urmă redactare unui program de muncă, de refacere şi de activitate, atât în gospodăria lui cât şi la catedra şcoalei.—Dar neînduplecata lege a destinului a voit altfel şi de aceea, înmărmuriţi, ne plecăm totuşi împăcaţi voinţei supreme.

In această împăcare, o clipă fie-ne dat răgazul să-l vedem pe Gheorghe, copilul preotului Dimitriu din Dudeşti—Lăpuşna, aşa cum ne împărtăşea el crâmpeie dintr'o cutremurătoare

vieaţă: când alintând frageda ţărână a Basarabiei subjugate, când sorbind din plin soarele încropit al înstrăinării. Numai îndurerata sa mamă bătrână care îşi plânge departe, poate ultima durere şi numai iubiţii săi fraţi îl pot vedea în toată duioşia unui trecut al locurilor natale.

Gheorghe Dimitriev s'a născut la 1893 în judeţul Lăpuşna. Este fiu de preot. A urmat şcoala primară în comuna sa natală Dudeşti, iar seminarul teologic la Chişinău, urmând să-şi aleagă — după dorinţa tatălui său — cariera de preot. Terminând seminarul, se duce la Kiev, dar acolo nu urmează Academia de Teologie, ci se înscrie la Facultatea de Ştiinţe Naturale.

Ce gânduri şi ce sentimente împleteau în sufletul său aceste două categorii de cunoştinţe, cine ar putea bănui imediat! Atât, că el frecventează mai curând Conservatorul de muzică, având alese aptitudini mai ales pentru vioară, pe care o învăţase dela vârsta de zece ani.

Incă de pe când era în seminar, organizează şi conduce corul central al Seminarului. In comuna sa natală organizează coruri bisericeşti şi serbări cu caracter cultural.

După războiu şi după unirea Basarabiei cu patria mamă, el se înscrie la Conservatorul de muzică din Bucureşti, în timp ce urmează şi la Facultatea de Drept.

După terminarea Conservatorului, este numit profesor de muzică la Tighina; iar în 1927, vine la Piatra Neamţ şi de atunci a funcţionat fără întrerupere la Şcoala Normală de băieţi, fiind în ultima vreme şi cenzor al Comitetului şcolar.

In vârteiul marelui război. lui Dimitriev i-a fost dat să înfrunte şi el vremurile aspre şi poate cele mai furtunoase vremuri, pe drumurile fără sfârşit ale pribegiei, în luptă cu înghe-ţurile Rusiei şi cu sălbătăcia oamenilor.

Când cronicarul întâmplător se va osteni să desfacă şi din carapacea uitată a unei vieţi de dascăl, momentele cumplitelor vijelii prin care e sortit de oameni să treacă marii anonimi ai suferinţei, îl va găsi şi pe Gheorghe Dimitriev în luptă aprigă cu drumurile duşmane şi cu vânturile necruţătoare ale lumii, cucerind clipă cu clipă dreptul la vieaţă şi câştigând pas cu pas din drumul lung al dorului de casa părintească din Moldova părinţilor săi.

Nu este mai mult sbucium şi nu-s mai multe peripeţii în vieaţa acelora care nesiliţi se avântă în explorarea ţinuturilor necunoscute, decât într'o vieaţă patriarhală şi comună, pe care întorsătura bruscă a vremurilor o face să fie excepţională, Gheorghe Dimitriev a fost mereu în calea hogaşurilor adverse.

peste care a trecut necruţătoare roata dinţată a destinului.

Dar şi în acest crâmpei de vieaţă dramatică ne-am obişnui să vedem faza ultimă a unei realităţi necruţătoare.

Şi totuşi n'a fost aşa! Biciuirea vremurilor şi groaznicile furtuni au fost filtrate prin sufletul altfel înstrunat în plămădirea lui. Biciuirea vremurilor se prefăcea în acorduri şi groaz-

Gheorghe Dimitriev
(1893-1939)

nicile furtuni în cântec, — subt puterea unui alt element: *armonia*. De aceea, el s'a pregătit să fie maestrul armoniilor nobile, pe care nimic nu le poate oferi mai desăvârşit ca muzica; vieaţa lui însăşi devenind apoi şi expresia armoniei camaradereşti. Cu acest suflet nou şi-a croit el destinul şi s'a oprit pe meleagurile noastre de munte. De 12 ani aici, cine dintre Nemţeni nu-l cunoaşte: blând, bun, prietenos; gata să-ţi spună

cu farmec o mică întâmplare, să arunce o glumă plăcută, să te întrebe şi să întreţie un grup de prieteni prin cel mai simplu şi mai laconic spirit.

Cine nu l-a văzut apoi la datorie? La catedră, unde a descreţit frunţile atâtor elevi, a înseninat sufletele şi le-a făcut să glăsuiască de atâtea ori altfel decât stridenţa vorbelor şi furtuna frazelor. Câte grupuri de şcolari sau de oameni maturi n'au fost însuflate de viersul cântecelor noastre şi de câteori n'a vibrat de emoţie publicul care asista compact, fie la o mare sărbătorire, fie la un impresionant concert condus de Dimitrev! Din nervul viu al degetelor, întocmai ca dintr'o baghetă magică, se strecura în inimile cântăreţilor fluidul melodiilor, care au răscolit de atâtea ori sufletele noastre, ce nu puteau aduce altă recompensă decât frenezia aplauzelor.

Totuşi o recompensă oficială nu a întârziat şi aceasta a format şi titlul mai înalt de cinste al profesorului de muzică, Gh. Dimitriev.

In 1932, cu prilejul comemorării a 500 ani dela moartea lui Alexandru cel Bun, la M-rea Bistriţa, Dimitriev a condus corul general din localitate în prezenţa Majestăţii Sale Regelui, a Ministrului instrucţiunii de atunci, D-l D. Gusti, a inspectorilor de muzică şi în mijlocul unei imense mulţimi, fiind viu aplaudat, felicitat de ministru şi decorat cu Răsplata muncii clasa I.

Aşa şi-a cucerit şi o glorie unanim recunoscută, cu atât mai mult, cu cât niciodată nu şi-a trâmbiţat meritele, căci modestia era constanta vieţii sale.

Prezenţa lui totuşi impunea. Colegii îşi amintesc cum în preajma unor serbări ocazionale, toată străduinţa noastră de a reface un cor oricât de cunoscut lâncezea ; şi, era de ajuns să apară Dimitriev, pentru ca şi acordurile şi încrederea tuturor să fie restabilite, iar frământările îndoelnice pe care ţi le dă dibuirea să se prefacă în emoţii copleşitoare.

Până în ultima clipă a vieţii, Dimitriev a fost la datorie. Putea să nu vie la catedră, căci avea ucenici pregătiţi de el gata să facă faţă împrejurărilor. Dar el avea conştiinţa lipsei lui, de aceea trecea peste suferinţă şi tocmai prin aceasta el a sfinţit dragostea funcţiunii pe care şi-a ales-o. Şi această dragoste de profesiune şi-au tâlmăcit-o de atâtea ori elevii lui de ieri şi de azi.

In cadrul unei zile de primăvară, cei mici — din clasa I l-au zugrăvit în duioase compuneri. In cadrul şcoalei şi al o-

relor de muzică, cei mai mari l-au săpat în sufletele lor; sau l-am aliat cu natura care şi-a cernut la moartea lui mărunt şi trist podoaba lacrimilor sale.

O, dragi copii ai şcoalei! Pricepeţi voi oare legile misterioase ale firii? Toată această zidire omenească măcinată de vreme nu-şi găseşte sens azi, decât în iubirea voastră curată şi în lacrimile limpezi care vin să răsplătească şi acum pe dascălii şi educatorii cei mai buni, care dau în prima linie, an după an, tributul cel mai greu al vieţii.

Şi acuma, drag coleg, când ai pornit pe cel din urmă drum al veşniciei — care ne aşteaptă pe toţi — mai priveşte şi mai ascultă.

Priveşte natura care plânge în floare, fiindcă atât de mult ai îndrăgit-o şi ai crezut până la capăt în puterea ei binefăcătoare. Priveşte şi ascultă simfonia ei de nimeni mai mult înţeleasă ca de sufletu-ţi cu altfel de acorduri decât ale noastre. In sânul ei vei găsi culcuşul cald şi mai luminos, căci taina pe care i-ai smuls-o din crâncena ei vâltoare nu mai îngădue să fii cu noi, nici la dureri nici la voioşie, ci te duce în minunata ei împărăţie pe care nimeni şi nimic nu o mai ameninţă.

Priveşte şi ascultă cântece funebre, aşa după cum singur le-ai organizat cu scumpii tăi şcolari şi spune îngerilor care te-au îndrăgit să aibă grijă de sufletele lor.

Priveşte la căminul văduvit şi ascultă cum geme durerea unei soţii care zădarnic te mai chiamă, şi cum micul tău străjer Dan îţi dă astăzi cel din urmă onor. O lume pe care tu ai învăţat-o să cânte mereu, ai făcut-o şi tu odată să plângă, căci:

Doamne, ce simfonie este aceasta care se desface din susurul vremii atât de mohorîte şi vădeşte prohodul firii subt semnul unei alte baghete neştiută de oameni?

Doamne Dumnezeule, Sfinte Dumnezeule, iartă-l şi-l aşează în rândul celor drepţi şi buni. Eternă să-i fie amintirea!

V. T.

Lege pentru organizarea și folosirea tineretului în caz de mobilizare

Monitorul Oficial din 15 Mai a. c., publică următoarea lege :

ART. 1. — Tot tineretul (băieți între 7-18 ani și fete între 7-21 ani) este obligat a presta serviciu Patriei în cazul de mobilizare, sub ordinele Străjii Țării.

In scopul de a contribui la sporirea potențialului Națiunii, Straja Țării va organiza, pregăti și folosi acest tineret în raport cu vârsta, aptitudinile, capacitatea și pregătirea fiecăruia.

ART. 2. — Activitatea Străjii Țării pe timp de război va fi organizată și dirijată astfel ca prin întrebuințarea străjerilor (elor) în diferite însărcinări, ea să poată fi de folos real țării.

In acest scop, tineretul va fi întrebuințat pentru lucrări ușoare, completând mâna de lucru la munca generală și de mică specializare în industrii, asigurând totodată o parte din mâna de lucru necesară executării planului de muncă agricolă.

Va asigura completarea personalului necesar pentru buna funcționare a instituțiunilor de stat și a organelor de apărare pasivă din interiorul țării.

Va completa efectivele organizațiunilor sanitare și va contribui la opera socială și la solidaritatea națională.

ART. 3. — Toate autoritățile publice și instituțiunile particulare sunt obligate să dea Străjii Țării, în mod efectiv, concursul necesar, asigurându-i prin aceasta posibilitatea unei cât mai bune pregătiri pentru misiunea sa în caz de război.

ART. 4. — Straja Țării va funcționa pe timpul războiului ca un Comandament independent al tineretului, activitatea sa fiind dirijată de către comandantul ei titular prin directive și instrucțiuni în raport cu misiunile ce i se vor da.

ART. 5. — Personalul militar activ din rezerva și milițiile armatei, precum și femeile mobilizabile conform Decretului-lege Nr. 3.236 din 1938, aflat în momentul decretării mobilizării la Comandamentul Străjii Țării sau la organele sale te-

ritoriale dela Comandamentele de Ţinuturi şi din Legiuni, vor rămâne mobilizaţi în funcţiunile respective.

Asigurările cadrelor teritoriale (comandanţii de cohorte, stoluri şi centurii) se va face de comun acord între Straja Ţării şi Ministerul Apărării Naţionale (Marele Stat Major), fixându-se contingentele gradelor inferioare şi claselor ofiţerilor rezervă, precum şi femeile mobilizate conform Decretului-lege Nr. 3.236 din 1938, care vor rămâne în Serviciul Străjii Ţării astfel ca să se asigure pentru fiecare sat câte un comandant străjer (bărbat) şi pentru fiecare stol şi centurie câte o comandantă străjeră.

Cei hotărîţi a rămâne la dispoziţia Străjii Ţării vor fi consideraţi mobilizaţi, ei putând fi întrebuinţaţi de Comandamentul Străjii Ţării oriunde nevoile de încadrare vor cere.

ART. 6. — Comandantul străjer (bărbat) mobilizat la comanda stolului din satul respectiv în timp de războiu, va ajuta la însumarea tuturor eforturilor săteşti pentru nevoile generale.

ART. 7. — Personalul (bărbaţi şi femei) care nu are obligaţii militare, aparţinând Străjii Ţării, atât cel din Comandament, cât şi cel dela organele teritoriale va fi considerat rechiziţionat pe data decretării mobilizării, în funcţiunile ce deţine sau pentru funcţiunile ce i se vor da.

ART. 8. — Toate dispoziţiunile contrare prezentei legi sunt şi rămân abrogate.

Atenţiune !

Dacă nu citeşti, plăteşti cu viaţa

Legea Apărării Antiaeriene a Teritoriului prevede că sunt obligaţi la instrucţie, pentru apărare pasivă, 24 ore pe an, toţi locuitorii ţării între 7 şi 60 de ani.

Prefecţii de judeţe şi primarii oraşelor au întocmit programele de instrucţie ale apărării pasive.

Populaţia ţării este rugată să depună cel mai mare interes în a se instrui, fiind în interesul ei.

Cei ce vor fi găsiţi de orgagele M. A. M. la 1 Septemvrie 1940 că nu au asistat la 24 de ore de instrucţie, vor fi sancţionaţi conform art. 63 din Legea A. A. T., adică 1-30 zile de închisoare sau dela 500-2000 lei amendă.

Instrucțiuni pentru protecția contra atacurilor aeriene

I. MĂSURI PREMERGĂTOARE.

Luați măsuri ca iluminatul interior al apartamentelor de orice fel să fie făcut complet invizibil din afară.

Procurați-vă masca și trusa contra gazelor, învățați mânuirea măștii și antrenați-vă în portul ei, luând parte la exercițiile și cursurile organizate de autorități.

Construiți-vă de îndată adăposturi contra gazelor și procurați-vă imediat materialul necesar pentru amenajarea subsolurilor existente.

Dacă nu aveți adăpost, trebue să cunoașteți din vreme pe cel mai apropiat unde vă veți refugia.

Goliți imediat podurile locuințelor de orice fel de materiale inflamabile.

Intindeți pe suprafața podului un strat de nisip de 2 cm., iar la colțurile podului să se așeze câte o ladă de nisip și o lopată pentru a servi la stingerea bombelor incendiare.

Măsuri de luat la darea alarmei

Dacă vă aflați la domiciliu, stingeți luminile, trageți obloanele, etc., închideți contoarele de gaz și electricitate și duceți-vă în grabă la adăpostul cel mai apropiat, cu masca.

Astupați ieșirile adăpostului cu 2 pături umede, iar crăpăturile cu bucăți de stofă umedă.

Proptiți, dacă este posibil, tavanul adăpostului cu stâlpi de lemn, iar la ferestre puneți saci cu nisip.

Să se urce unul din membrii familiei, cu mai mult sânge rece, în pod, pentru a stinge bombele incendiare sau să localizeze un început de incendiu.

Dacă vă aflați departe de casă, grăbiți-vă la adăpostul cel mai apropiat, arătat de gardian ; intrați în adăpost fără a vă îmbulzi.

Dacă v'a surprins un atac de gaze și nu ați avut timp să intrați în adăpost, aruncați-vă după un zid gros. Culcați-vă repede la pământ.

Dacă din întâmplare nu aveți masca asupra voastră, să puneți o cârpă udă la gură și nas și să rețineți respirația cât mai mult.

Să nu atingeți nici un obiect gazat (fie că s'ar afla la domiciliu sau pe stradă).

Să procedaţi aşa cum spun instrucţiunile înscrise pe capacul trusei de gaze, aflate asupra oricărui locuitor şi anume:

a) In caz de yperită (miros de muştar şi stropi verzui-bruni): spălaţi imediat pielea cu apă şi săpun; uscaţi bine şi apoi pudraţi cu praf de clorură de var; vă desbrăcaţi imediat, şi hainele se vor fierbe într'un cazan (găleată) după care se vor usca la aer curat; spălaţi-vă ochii cu o soluţie slabă de hipermanganat de potasiu sau acid boric. Beţi un pahar cu apă caldă, în care s'a pus o lingură de bicarbonat de sodiu; Duceţi-vă pentru vizitare şi control la primul post de ajutor sanitar.

b) In caz de fosgenare (miros de mucegai sau fân stricat), staţi liniştit şi chemaţi medicul, iar până la venirea lui, luaţi următoarele măsuri: spălarea gurii şi nasului cu o soluţie slabă de hipermanganat; să înghiţiţi din trusa de gaze 2 perle eter (1-10 minute). Dacă nu au început vărsăturile, luaţi un pahar cu apă caldă.

Măsuri de luat la încetarea alarmei.

Nu părăsiţi locuinţa şi adăpostul, nu circulaţi pe străzi până ce nu se anunţă încetarea alarmei. Feriţi locurile gazate, marcate de echipele speciale.

Nu beţi apă şi nu atingeţi sau consumaţi alimente; nu îmbrăcaţi haine, etc., bănuite că ar fi gazate, până ce nu s'a cerut avizul medicului sau al echipelor speciale. Aerisiţi adăposturile sau pivniţele.

Locuitorii ţării să nu aştepte însă totul dela Stat, ci să caute a se apăra singuri pe ei, familiile şi aproapele lor.

Cea mai bună apărare contra pericolului aerochimic, este părăsirea oraşelor mari şi împrăştierea în comunele vecine sau la moşie, vie, conac fermă, rude, etc.

Comunicări

Abonamentul pe 1938 a expirat. Numele abonaţilor care au achitat abonamentul pe 1938 au fost publicate succesiv în revistele pe Oct.-Dec. 1938, Ianuarie-Martie 1939 şi Aprilie-Iunie 1939.

Domnii abonaţi sunt rugaţi să-şi reînnoiască abonamentul pe 1939, spre a li se putea trimite revista. Aşteptăm şi o colaborare mai largă din partea abonaţilor noştri, prin articole tot mai selecte şi în acord cu apelul-program publicat în numărul 10-12 al revistei, pe Oct.-Dec. 1938 şi Ianuarie-Martie, 1939.

Cine reţine două numere din revistă se consideră abonat.

Abonamentele se plătesc numai în mâna casierului nostru, d-l C. Pricop, sau în mâna acelula care are delegaţia scrisă a d-sale ori a comitetului.

Trimiterea revistei în două exemplare la Academia Română, la Universităţi ori la alte oficii de control cade numai în sarcina tipografiei. Orice schimbare de adresă, orice nemulţumire sau orice propunere se vor aduce la cunoştinţa redacţiei.

Revistele de schimb, manuscrisele şi corespondenţa se vor trimite d-lui prof. Victor Ţăranu, la Piatra-Neamţ.

Manuscrisele se scriu citeţ şi pe o singură faţă de coală, spre a nu mai fi nevoiţi a face transcrierea lor.

După o lună, toate manuscrisele se distrug.

Domnii abonaţi sunt rugaţi să refuze numerele tăiate sau deteriorate, spre a fi prezentate de noi Oficiului poştal.

Oficiul poştal Piatra-Neamţ a dat dispoziţii categorice ca revista să fie înmânată direct abonatului, cu borderou.

Achitarea abonamentului la timp asigură apariţia revistei, cu toate greutăţile impuse de împrejurări.